XI НОХЧ-ГIАЛГIАЙ ОБЛАСТНОЙ ПАРТИЙНИ КОНФЕРЕНЦИ

БЕРРИГА НИЗ—ХАЛКЪА БОАХАМ ДЕГIАБОАЛАБАРА!

ДЕРРИГАЧА МЕХКАШКАРА ПРОЛЕТАРЕШ, ВIАШАГIКХЕТА!

СЕРДАЛО

(«Свет»)

Советски Союза Коммунистически парте Нохч-ГIалгIай обкома, Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьарча Советан Министрий Советан орган.

Орган Чечено-Ингушского обкома Коммунистической партии Советского Союза, Верховного Совета и Совета Министров Чечено-Ингушской АССР.

АРАДУВЛ 1923 ШЕРА ДЕНЗ

№ 22 (4190). ШОАТТА, 19 февраль, 1966 шу. Мах 2 кеп.

Информационни хоам

Самардийнахьа дIахо ший болх беш яр XI областной партийни конференци.

КПСС обкома отчетни докладахи ревизионни комиссе отчетни докладахи яьча пренешка къамаьлаш дир: **С. С. Сидельникова** — облсовпрофа председатела, **С.-Э. С. Ибриева**— КПСС Ведана райкома секретара, **М. Г. Гайрбекова** — Нохч-ГIалгIай АССР Министрий Совета председатела, **А. З. Дорогочинске** — Грозненски мехкдаьтта Iилма-тохкама института директора, **Е. П. Голыгина** — ВЛКСМ обкома секретара.

Цу тIехь пренеш чакхйоал.

Бух соцпаш къамаьл дир КПСС обкома хьалхарча секретара нов. **С. С. Апряткина.**

Шерра соцам тIаийцар конференце.

Цул тIехьагIа КПСС областной комитет, ревизионни комисси хоржаш а, хIаьта иштта КПСС XXIII-ча аргIанарча съезде бахийта делегаташ хоржаш а хоржамаш хилар.

Конференце болх чакхбаьннаб. Юххера а «Интернационал» яха партийни гимн яьккхар делегаташа.

КПСС Нохч-ГIалгIай обкома пленум

КПСС обкома хьалхара организационни пленум хилар самардийнахьа.

Пленумо парте обкома хьалхарча секретаралла хержар **С. С. Апряткин,** парте обкома шоллагIча секретаралла **О. А. Чахкиев,** обкома секретаралла **Х. Х. Боков, М. И. Абубакаров, М. А. Дорохов.**

Пленумо КПСС обкома бюро членалла хержар **С. С. Апряткин, О. А. Чахкиев, М. И. Абубакаров, М. А. Дорохов, Х. Х. Боков, М. Г. Гайрбеков, И. А. Алмазов, С. С. Сидельников, А. М. Слюсарев, С. В. Синельников, О. С. Беляев.** Парте обкома бюро члений кандидаталла хержар **В. И. Жигалов, В. Н. Корнилов, Р. В. Вахаев.**

Пленумо парте обкома организационно-партийни балха отдела заведующщелла чIоагIвир **О. С. Беляев,** пропагандаи агитацеи отдела заведующщелла — **В. С. Симарзин,** промышленно - транспортни отдела заведующщелла — **Н. Я. Правенький,** нефтяной химически промышленноста отдела заведующщелла — **П. М. Тонконогов,** гIишлошъяра отдела заведующщелла — **Р. А-Г. Гойгов,** юрт боахама отдела заведующщелла — **Ф. И. Юрченко,** школай отдела заведующщелла — **В. Л. Новикова,** кхалнаха юкъе беча балха отдела заведующщелла — **М. М. Межидова,** административни торгово-финансовни органий отдела заведующщелла—**Г. В. Налагов.** КПСС обкомерча партийни комиссе председателалла чIоагIваьв **Г. В. Склокин.**

Пленумо «Грозненский рабочий» яхача газета редакторалла чIоагIвир **В. Н. Корнилов,** «Ленинан некъ» яхача газета редакторалла — **Х. А. Мехтиев,** «Сердало» яхача газета редакторалла — **М. Н. Льянов.**

* * *

Областной партийни организаце ревизионни комиссе организационни заседани хилар. Цун председателалла хержав **А. М. Решетников.**

ДОШ ДЕННАД...

«Кавказэнергомонтажа» Грозненски участка коллективо тIаийнад лакхара социалистически декхараш. Парте съезд хьаеллача денга керда № 1 йолча котлоагрегата каркас вIашагIйоллаpгъя цар.

Укх деношка котела блокаш вIашагIйохкаш ба монтажникаш.

Уж балхаш йистедоаллашехьа къахьегама ветеран нов. Быков Павел Демьяновича кулгалдеча хьалха латтача монтажниках бригада коллектив котела монтаж е йоалаургья.

Ала деза, цхьайолча участкашкара балхаш дика ца лелилга.

Кхоачамбоацараш дIадахара берригa низ тIабахийта беза Новогрозненски ТЭЦ-а гIишлой управлене коллективо, хIана аьлча цар тIехьъяккха мег котлоагрегат дIаяла еза ха.

Х. СУРУДЖАНЦ.

КПСС НОХЧ-ГIАЛГIАЙ ОБКОМА ЧЛЕНАШ

АБДУСАЛАМОВ Ш. А.	ГОЛЫГИН Е. П.	КИЧИН И. П.	МОЛОДЧЕНКОВА М. М.	СКЛОКИН Г. В.
АБУБАКАРОВ М. И.	ГРИЦЕНКО Н. П.	КЛЕПОВ А. С.	МУСЛИЕВА Т. М.	СЛЮСАРЕВ А. М.
АЛМАЗОВ И. А.	ГУДАНТОВА Л. Б.	КОДЗОЕВА Т. Б.	НАЗАРОВ В. Б.	СТАРЧЕНКО Е. А.
АПРЯТКИН С. С.	ГУРОВСКАЯ Е. П.	КОРНИЛОВ В. Н.	НОВИКОВА В. Л.	СУХИН В. Д.
АУШЕВ И. Л.	ДАКАЕВ А. К.	КОСТЮЧЕНКО А. П.	ОЛЕЙНИК М. И.	СУХОРУКОВ Ю. В.
АХМАТОВА Р. С.	ДАНГАЛОВА К.	КРАСНИКОВА Т. И.	ОСМАЕВ А. Ч.	СУШКО А. Е.
БАРЗУКАЕВА А. Б.	ДАНИЛЕНКО А. А.	КРЫЖАНОВСКИЙ Л. Б.	ПАЛЬЧИКОВ Г. Ф.	ТОКАРЕВА Н. Ф.
БЕЛЯЕВ О. С.	ДОРОГОЧИНСКИЙ А. З.	КИРИЛЛОВ С. А.	ПАУК М. Я.	ТОНКОНОГОВ П. М.
БИБУЛАТОВ З. А.	ДОРОХОВ М. А.	ЛЕВШИН А. И.	ПОЖИДАЕВ В. П.	ТУРЛОВ Р. А.
БИЧЕВОЙ Н. И.	ДРОЗДОВ М. П.	ЛЕТКОВСКАЯ Т. Б.	ПОЛУШКИН И. В.	УМАРОВ М. У.
БОКОВ Х. Х.	ЖЕБРАКОВ А. Г.	ЛОБОДА А. Д.	ПОХВИЩЕВ А. А.	ХОХЛЮК Н. Г.
БРЫНСИН Е. В.	ЖИГАЛОВ В. И.	ЛУНИН А. В.	ПРАВЕНЬКИЙ Н. Я.	ЦОЛОЕВ С. Д.
БУРМИСТРОВ К. Д.	ЗАМЯТИН П. Д.	ЛЬЯНОВ А. О.	РУСИН В. Ф.	ЧАЯКИН А. А.
ВАРЛАШКИН В. В.	ИБРИЕВ С.-З. С.	ЛЬЯНОВ М. К.	САНЬКО Д. П.	ЧАХКИЕВ О. А.
ВАХАЕВ Р. В.	ИДРИСОВА М.	ЛЯПИНА В. М.	СИДЕЛЬНИКОВ С. С.	ШАНЬГИН Н. Н.
ГАБИСОВ Б. Г.	ИЛЮХИН Г. И.	МАМАЕВ М. А.	СИДИЕВА З.	ШИЛОВ Л. А.
ГАЙРБЕКОВ М. Г.	КАГЕРМАНОВ А. Д.	МЕДВЕДЕВ В. М.	СИМАРЗИН В. С.	ЭСМУХАМБЕТОВ Н. А.
ГОЙГОВ Р. А.-Г.	КАТАСОНОВ А. Д.	МЕЖИДОВА М. М.	СИНЕЛЬНИКОВ С. В.	ЮРЧЕНКО Ф. И.
ГОЛОВЕНКО В. Д.	НАЛАГОВ Г. В.	МЕХТИЕВ Х. А.	СИТАК А. С.	ЯСИНЕЦКАЯ Л. П.

КПСС НОХЧ-ГIАЛГIАЙ ОБКОМА ЧЛЕНАЛЛА КАНДИДАТАШ

АБДУЛАЕВ А. А.	БЕЛЕЦКИЙ В. Т.	ДЗОРТОВ А.-Г. С.	МОЧАЛОВСКИЙ А. Н.	ШАМСАДОВА А. А.
АВАНЕСОВ И. А.	ВАСИЛИХИНА Н. Т.	КОСТЮЧЕНКО Н. И.	САВЧУК В. Ф.	ШАМСАЕВ М.
АЙДАМИРОВ И. П.	ВОВК Н. Н.	КУЗНЕЦОВ М. А.	СИГУТА Л. В.	ШАМИЛЕВ С. Х.
АЛБОГАЧИЕВ А. Х.	ВЬЮЧНЫЙ В. С.	ЛАГУТИН С. М.	СКАЧКОВ Е. А.	ШЕВЛЯКОВА Р. К.
АЛБОГАЧИЕВ Х. Х.	ГОРОШКО Н. А.	ЛИХОВОЛ Д. И.	ХАЧАТУРОВА З. Н.	ШИДАЕВ А. С.
АХМАРОВА М.	ДАВЫДОВ А. Я.	ЛОПАТИН П. Д.	ЧЕГИЕВА Л. А.	ЯНГУЛЬБАЕВ В. А.
БАМАТГИРИЕВ М. Ш.	ДАВЫДОВ Б. Д.	МАГОМАДОВ М.		

ОБЛАСТНОЙ ПАРТИЙНИ ОРГАНИЗАЦЕ РЕВИЗИОННИ КОМИССЕ ЧЛЕНАШ

ВОДНЕВ В. И.	ГУРЕЕВ П. Я.	ДРЯГАЛОВ А. П.	ПОДБЕРЕЗНАЯ Н. П.	ШАДИЕВ С. М.
ГРЕБЕНЩИКОВ П. А.	ДЕГАЙ А. Т.	ЗАБЕЛИН И. Н.	ПОНОМАРЕВА А. Г.	ШИРЯЕВ Г. К.
ГУЛАЕВА Т. И.	ДМИТРИЕВ С. И.	ИСЛАМОВ Х. Д.	РЕШЕТНИКОВ А. М.	ЯКОВЛЕВА Е. И.

СОВЕТСКИ СОЮЗА КОММУНИСТИЧЕСКИ ПАРТЕ XXIII-ча СЪЕЗДЕ БОХИЙТА ДЕЛЕГАТАШ

РЕШАЮЩИ ГОЛОС ЙОЛАШ:

АПРЯТКИН С. С.	БИБУЛАТОВ З. А.	КОЛЕСНИКОВ Н. К.	МУСЛИЕВА Т. М.	СИНЕЛЬНИКОВ С. В.
АЛМАЗОВ И. А.	ГАЙРБЕКОВ М. Г.	КРЫЖАНОВСКИЙ Л. Б.	ПАУК М. Я.	ТИТОВ Ф. Е.
АБДУСАЛАМОВ Ш. А.	КЛЕПОВ А. С.	МИРОНОВА Н. Б.	ПОЖИДАЕВ В. П.	ЧАХКИЕВ О. А.

СОВЕЩАТЕЛЬНИ ГОЛОС ЙОЛАШ:

СУШКО А. Е.

Советско-венгерски договора 18 шу дизад

Советски Союзан Венгерски Халкъа Республиканан юкъе даьча доттагIала, барт-цхьоагIон гIулакхий, вIаши деча новкъостала хьакъехьарча Договора кулгаш яздьча дийнахьа денз 18 шу дизарца дувзаденна вежарашха дола венгерски халкъ Советски халкъагара дег тIара даькъаветса дувцаш телеграмма яхьийтай КПСС ЦК Хьалхарча секретара Л. И. Брежнева, СССР-а Лакхехьарча Совета Президиума Председатела М. В. Подгорне, СССР-а Министрий Совета Председатела А. Н. Косыгина, ВСРП ЦК хьалхарча секретарага Янош Кадарга, Венгерски Халкъа Республика Президиума Председателага Иштван Добега. Венгерски революционни болхлой-ахархой правительства председателага Дьюле Каллан.

«Марксизма-ленинизман социалистически интернационализман сийлахь-йоккхача принципаш тIа латтача советско-венгерски договоро, — йоах телеграмма тIа, — чIоагIa лард еллай вай мехкий халкъашта юкъерча дег тIарча доттагIален миссе оагIорахьарча барт цхьоагIони гIулакхаш даим дегIакхувлара а чIоагIдара а, социализми коммунизми хьалъяр духьа лоаттабеча къовсаме цар низаш вIашагIтохара аьттув боаккхаш а дерригача социалистически мехкий халкъий хьашташа маяххара а да из.

Социалистически общество хьалъеча социализма вIаши цхьоагIони ужкхотадарен духьа, дерригача дунен тIара машар бахьан долаш лоаттабеча къовсаме оаш а деза новкъостий, дерригача венгерски халкъо а керда толамаш дахар лов тхона.

КПСС НОХЧ-ГIАЛГIАЙ ОБЛАСТНОЙ КОМИТЕТА БАЛХАХ ЙОЛА ОТЧЕТ

Парте Нохч-ГIалгIай обкома хьалхарча секретара нов. С. С. Апряткина доклад

Ши шу совгIа ха яьннай X-гIа партийни конференци хинначул тIехьагIа денз. ДIадаха шераш IатIехьагIа дена. ДIадаха шераш Iалаьмате боккхача лоархIаме хиннад вай партена, советски халкъа, дерригача прогрессивни адамашта.

КПСС ЦК октябрьски (1964 ш.) цул тIехьагIарчеи Пленумаша дукха керда хIамаш юкъедихьад парте вахара, Iилман ларда тIа даьккхад коммунистически общество хьалъяра дерригa гIулакх, юхаметтаоттаьяй мехка политически, общественни, экономически вахара кулгалдара ленински принципаш, бехке йир субъективизми «ший лоIамах» кулгалдара тIакхувш йола методаши.

КПСС ЦК мартовски сентябрьски Пленумашка творчески дегIа а йоалаяьй, коммунистически общество хьалъяра практикана юкъе а йоалаяьй марксизма-ленинизма экономически теори.

Партеи дерригача советски халкъеи оагIонгахьара йизза хьаллаьца йола цу Пленумий решенеш кхоачашъяро йиш хулийтаргья социалистически строя совленех пайда дикагIа эца, технически прогресс чIоагIъяра, общественни производства эффективность лакхъяра, халкъа хьал-торо дIахо тоаяра хьакъехьара мехка хьалхашка латта лоархIамера декхараш толаме кхоачащде.

1965 шера вай мехко кхоачашъянь яьккхай ворхI шера план — коммунизма материально-технически база хьаечара лоархIаме этап. Коммунистически парте кулгал а деш шоай хьинарерча къахьегамца коммунизм хьалъеча керда доккхий толамаш даьхад вай мехка болхлой классо, колхозий ахархоша, советски интеллигенце. Семилетка шерашка дукха а дукхагIа арахийцай продукци, советски Iилмана карагIдаьннараш юкъеxкхахьара ларда тIа лакхбеннаб производства технически боарам, дикка дукхагIа хиннай мехка къаман доход.

Мехка экономически низ чIоагIбаларца цхьана лакхлу советски халкъа хьал-торо.

Халкъа боахам дегIабоалабеча дикка доккхий толамаш даьхад вай республика къахьегамхоша. Коммунистически партеи Советски правительстваи лакха мах баьб цу толамий Нохч-ГIалгIай АССР-а Ленина орден яларца.

Нохч-ГIалгIайчен экономика айеча, цун промышленности юрта боахами дегIабоалабеча, къахьегамхой хьалторо лакхъеча боккхача лоархIаме хилар парте Центральни Комитетеи Советски правительстваи оагIонгахьара вай республикана денна холуш хиннеи холуш йолеи йоакхо а практически новкъостал а.

ПРОМЫШЛЕННОСТЬ, ТРАНСПОРТ, КАПИТАЛЬНИ ГIИШЛОШ ХЬАЛЪЯР

КПСС обкомои цун бюроси, парте XXII-ча съезда, КПСС ЦК сентябрьски Пленума решенещца хьалхле а лелаеш, парте горкомийи райкомийи, партийни, советски, профсоюзни, комсомольски организацей, министерствайи ведомствайи терко тIаерзаяьй шера планаши социалистически декхараши тешшаме кхоачащдара, производства экономически эффективность лакхъяра, семилетка толаме чакхъяккхара.

Эггара актуальнегIеи перспективнегIеи дола промышленноста, транспорта, гIишлошъяра балха, боахамаполитически декхараш кхоачащдара хьалхара коммунистийи ерригача кадрайи лоархIам а бехктокхам а лакхбара дешаш цкъа санна дукхаза а дийцад КПСС обкома бюрошкеи пленумашкеи, партийни актива собранешка.

Промышленноста дукхагIа йолча предприятешеи доакъошеи шоай ворхI шера планаш ханал хьалха кхоачашъяьй. Производства беррига боарам республика промышленность бIарчча хьанийцача семилетка шерашка шозза дукхагIа лакхбеннаб, цу даькъе 1964—1965 шерашка, вешта аьлча отчет луча юкъагIа, — 21 процент. Цу юкъа планал совгIа 22,5 миллион сома маьха продукци яьккхай, хIаьта ворхI шера ерригa а — 79 миллион сома маьха яьккхай тIаийцача декхарех яккха езаш хиннар 75 миллион сома маьха йолча метте.

ДIадахача 7 шера 4-эза лакхденнад мехкдаьтта доаккхилга. 1956 шера 9 миллион тоннага хIана кхачанзар аьнна дIакхаьчар. Семилетка заданеел тIех 12 миллион тонн совгIа мехкдаьтта делар республика мехкдаьттахоша мехка!

Семилетка шерашка продукци дикка дукхагIа яьккхай мехкдаьтта чакхдоахача, химически, машинаш еча, энергетически, кхачан, кхыча промышленноста доакъоша.

Алхха укх тIеххьарча шин шера 23 процент дукхагIа даьккхад дизельни доагор, парафин — 38, полиэтилен — 58, синтетически этилови спирт — 117, мехкдаьтта аппаратура — 31 процент.

Цу юкъа республике арахеца йолаяьй оборудоване, машиний, приборий тайп-тайпарча механизмай, кхыча продукце дукхха керда образецаш.

Промышленни продукци дукхагIа хьаяра темпаш лакхъе вIаштIехьдаьннад керда предприятеш хьалъяр, болх беш ярашта реконструкци яр, уж шеръяри хьалха латтача техника кийчъяр бахьан долаш.

ДIахо толамаш даьхад машиннаькъа Грозненски отделене, автомобильни транспорта, аэропорта, буваама предприятей коллективаша.

Промышленни продукци дукхагIа хьаяьй керда мощносташ болх-бе йолаялийтара чотах ъяь ца Iеш, ворхI шера 51 процентi отчет луча юкъагIа 14 процентi лакхъенна йола къахьегама овсарле лакхъялара чотах а.

Боккха болх баьб хьалха латтача коллективаша дIадоладаь патриотически гIулакхаш производствана юкъекхухьаш. Масала, шерра хьаллаьцаб производства комплексни экономически эффективность бахьан долаш яхь йоаржаяра хьакъехьа Грозненски нефтемаслозавода коммунистически къахьегама коллективо баь тIахьехам.

Социалистически яхь лелача юкъа Нохч-ГIалгIайчен предприятешка хьалкхийнаб шоай хьинар ца кходеш къахьегарца хьокхамаш гойташ бола дукхха башха-дика нах. ДукхагIа белгалбаьннача болхлой йоккхача группана дукха ха йоацаш правительственни совгIаташ делар. № 1 йолча бурув деттача Малгобекски контора бурув деттача мастера нов. Левшинаи Грозненски крекинг-завода воккхагIа волча оператора нов. Клеповнеи Социалистически Къахьегама Турпал яха сийлахьа цIи еннай.

Къахьегамхой творчески хьинар айде, яхье лакха хьокхамаш даха вIаштIехьдаьннад партийни организацеша наха юкъе беча организаторски политически балха боарам лакхбар, боахама ду партийн кулгал тоадар бахьан долаш.

Масала, цхьоалагIчен шоллагIчеи бурув деттача малгобекски конторай партийни организацей (секретараш нн. Албогачиеви Шукини) балха тIа керттердар а хинна дIаэттай коммунисташ балхаш тIа ниса дIаоттабара, шийна тIадиллача гIулакха хьалхара хIара болхлочун бехктокхам лакхбара хьакъехьа еш йола йоакхо, бурув деттара экономика тоаяра керда формаш лехилга. «Грознефта» объединене эггара хьалха духхьал цу конторашка юкъекхахьа йолайир цул тIехьагIа объединене ерригача предприятешкеи промышленноста кхыча доакъошкеи хьаллаьца а шерра яьржа а йола, дIаухийтача материальнии ахчани средствай хIара денна учет яра метод. ХIаьта практически цунах хьахиннар гуш да: бурув тохара шина а контора буpувдеттараша 1965 шера планал совгIа 3800 метр бурув техар, заданех 8 скважина мара яла ца езача метте 12 скважина дIаелар, бурув тохара балхашка дIабода мах лохбара чотах 900 эзар сом гаргта ахча кходир.

Республике йоккхагIа йолча предприятеех цаI я «Красный молот» яха завод. Цу предприяте коллективо шерагара шерага тешшаме лакха хьокхамаш доах балха тIа.

Дика толамаш дахара новкъостал даьд партийни комитето (парткома секретарь нов. Шейкин), цехий партийни организацеша, завода кулгалхоша (директор нов. Колесников) производства, наьха денна терко еш хиларо. Дукха ха я нов. Н. К. Колесников цу завода коллективана кулгалдеш хьавоагIа. Цо ше маярра Iомаяьй производство, предприяте экономика дика йовз цунна, отделий, цехий, службай кулгалхошкара дизза хьадех цо царна тIадожадаь декхараш кхоачащделга. Уж дерригa дика гIулакхаш бахьан долаш йоккхача коллективо дика лоархIаши сийдеши ва из. Новкъоста Колесникова партийни организацеи общественностеи новкъосталца къестаду деш, хIаьта цар из массазза хьал а лоац. Масала, болхлошта, ИТР-ашта, гIулакхерча наха юкъе дирекцеца цхьана хIанз боккха болх бу парткомо КПСС ЦК сентябрьски Пленума решеней, планированеи экономически стимулированеи кердача хьалаш тIа ялара заводо чакхъяха лаьрхIача практически мероприятей чулоацам кIоаргга дIабовзийташ, уж кхоачашъяра даькъе хIара болхлочун лоархIам лакхбеш, экономически дешар вIашагIдоллаш.

Опыт йолаш дукха боахама кагдараш я кхыча предприятешка а. Цареx ва «Сунжанефта» НПУ начальник нов. Дмитриев, «Пищемаш» яхача завода директор нов. Исламов, Грозненски мехкдаьтта чакхдоахача завода директор нов. Семенова, Новогрозненски ТЭЦ-а директор нов. Меймескулов, бурув деттача Старогрозненски контора директор нов. Терентьев, Грозненски вагонни депо начальник нов. Янушевич.

Укх тIеххьарча хана производствана доал дара къахьегамхой дукхагIа юкъеувза, кадраш кийчъяра гIулакх тоадара дукхагIа йоакхо е яьннай партийнии профсоюзнии организацеш.

Цхьабакъда, толамаш даьхадале а, республика промышленноста балхо, партийни комитетийи юххьанцарча парторганизацейи оагIонгахьара, советски боахамеи органий оагIонгахьара цунна деча кулгала боарамо бизза кхоачамбац КПСС XXII-ча съезд хьалхашка отталаьча декхарашта, кердача, КПСС ЦК сентябрьски Пленума решенешка белгалдаьча, хIанз партеи правительстваи дукхагIа дIадехараштa.

Вай республика промышленностерча кхоачамех пайда во эцаш хилар бакъдеш дола дукха масалаш доаладе йиш я. Алхха цхьацайолча предприятеша шера планаш кхоачашца яр бахьан долаш ворхI шера паччахьалкхенна дIа ца луш йисай 45 миллион сома маьха тайп-тайпара продукци! Паччахьалкхен планаш кхоачашъяьяц 1964 шера 18 предприятеи 1965 шера 17 предприятеи. Дукххача хана дена тIахьаюсачарех йолаш хьайоагIа цхьацайола предприятеш а.

ВIаштта укх тIеххьарча шин шера планаш кхоачашъяьяц аьшкабетонни изделейи конструкцейи Шалински заводо, бытовой гIулакхаш дара министерства мебельни фабрико, МалгIабикерча кирпишкий заводо, шекар деча заводо, хьун боахама управлене цхьацайолча предприятеша.

Цу предприятей директораша (нн. Корнеев, Бельский, Базаев, Хаматханов), партийни организацеша, хIаьта иштта министерствайи управленейи кулгалхоша нн. Инаркаева, Маймина, Колотушкина йоагтIаш йола выводаш яьян шоашта яьча критиках, планаш кхоачаш ца елга дIадаккхара де дезар даьдац.

Валови продукци хьаяра план укх шера январь бетта 102,1 процент мара кхоачашъяьяц республика промышленноста. Халахете а укх бетта а я тIехьаюсача предприятей группа.

Республика а берригача мехка а масштабе ритм телхаю тIехьаюсача предприятеша, экономически бувзамаш телхалу, планови дисциплина мелъю, хIаьта цу дерригача хIамаша паччахьалкхенна Iалаьмате доккха зе ду.

Промышленни предприятешка доккхий кхоачамаш да дIахо къахьегама овсарле лакхъяраи хьаеш йолча изделешка дIабода мах лохбараи. Оашош дIауйла ел оаш, отчет луча юкъагIа дукхагIа яьккхача продукцех ши дакъа совгIа яр къахьегама овсарле лакхъяра чотах я, хIаьта продукци хьаярга дIабода мах лохбарах ворхI шера кходаь ахча 38 миллион сом совгIа да. Цхьабакъда, уж хьокхамаш дукха а лакхагIа хила йиш йолаш дар. Къахьегама овсарле лакхъяра планаш хIара шера кхоачаш ца еш 20 совгIа предприятима йий вай, хIаьта 1964—1965 шерашка изделеш хьаярга дIабода мах 10 миллион сом хIана балийтац аьнна безбалийтаб 46 предприяте.

Кердача предприятей производствай проектни мощносташ шортига караерзаяр, йолаш йолча оборудованех пайда во эцар. прогрессивни технологи кIезига юкъекхахьар бахьан долаш керттерча фондех пайда эцара хьокхамаш лохига да вай.

ВорхI шера республика промышленносте 78 процент лакхденнад уж. Керттерча фондий цхьан сома лоархIаш яьккха продукци 14 процент мара дукхагIа хиннац, хIаьта химически, машинаш ер, гIишлой материалаш ер санна долча промышленноста доакъошка из кхьметтел кIезиг а еннай.

Хьаацаргья вай, масала, Грозненски химически комбинат. 1961 шу чакхдоалаш цига болх бе йолаялийтаяр керттерча фондий беррига мах 13 миллион сом а болаш йола полиэтилен доаккха объекташ. ХIаьта укх тIеххьарча 4 шера 60—65 процент мара караерзаяьяц уж мощносташ.

(ДIахододар 2-ча оагIо тIа.).

XI НОХЧ-ГIАЛГIАЙ ОБЛАСТНОЙ ПАРТИЙНИ КОНФЕРЕНЦИ

КПСС НОХЧ-ГIАЛГIАЙ ОБЛАСТНОЙ КОМИТЕТА БАЛХАХ ЙОЛА ОТЧЕТ

(ДIахьодар. Долалур 1-ча агIо тIа).

«Электроинструмент», «Электроприбор», «Мединструмент» яхача машинаш еча заводашка болх бе йолаллийта керттера фондаш 30—40 процент мара пайда эцаш яц.

Промышленностера экономически хьокхамаш лакхагIа хила йиш йолаш дар, нагахь санна ерригача предприятешка брак дIаяккхар, пайда хьа ца луш хIола рузкъаш дIа ца ахийтар, рузкъаш зехьа ца дойтар духьа тIагIертта а планах а къовсам доаттабаьъ хиннабаларе.

Масала, мехкдаьтта чакхдоахача заводашка резервуараштa герметизаци во яь хилар, трубопроводаши задвижкаши воча хьал тIа хилар, мехкдаьтта продукташ хьалувца боахам вIаштIехьа ца хилар бахьан долаш Iалальмате дукха мехкдаьттеи мехкдаьтта продукташи йоаю. Уж планах лаьрхIачул дукхагIа йовш ца хиларах саIехам а баь Iе мегаргдий нн. Пальчиков, Серов, ерригача мехкдаьтта заводий директораши парткомий секретараши?

Мехкдаьтта промыслашка чIоагIа тIехьадисад мехкдаьттаца хьауха газ гулъярам пайда эцарам коммуникацеш а гIирсаш а хьалделга, хIаьта цу бахьанах хIара деннеи бийсаннеи алаех йоагаю цу маьхерча белала 1 миллиони 750 эзари кубометр.

Бакъде дезаш да, вай предприятей продукце дукхха тайпаш шоай дикалга диллача аьттехьа а потребителашен хIанзарча стандартеи маяххара ца хилар, дунен дикагIа йолча образецащца нийсде ца хьежача а. Къаьстта а доагIа из мехкдаьтта химически продуктай, мехкдаьтта оборудоване цхьадолча тайпашта, халкъа эшача товараштa. Пайда хьа ца луш да продукце 20 совгIа тайпа.

Йолаш йолча торонех пайда биззагIа эцар духьа хьадда, практически болх бе беза парте обкомо, горкомаша, райкомаша, юххьанцарча партийнии профсоюзнии организацеша, ерригача предприятешка экономически балха боарам лакхбеш, экономически финансовии службаш квалифицированни кадраща чIоагъеш.

Керттерчен гIонна йолчен процессашта сихагIа механизаци автоматизации е еза, массанахьа а Iилман ларда тIа вIаштIехьбаккха беза къахьегам, юкъекхахьа деза Iилмана, техникана, хьалха латтача опыта керда карагIдаьннараш. Цу балха дукхагIа юкъеоза йоагIа вай Iилман кадраш.

Iилма-тохкамеи проектнии институтий коллективаша укх тIеххьарча хана кийч а яь, дукхха прогрессивни процессаши технически кердадараши производствана юкъехIихьа хале а, цар балха юкъе тоъал доккхий кхоачамбоацараш да. Цар тIехьалоах дукхха лоархIамера технически проблемаш кийчъелгеи практически юкъехьолгеи, уж кхоачамболлаш ювзаеннаяц производстваца, промышленноста специалисташ кIезига юкъеувза цар Iилма-технически декхараш кхоачашдара.

Тахан шIаькха а ГрозНИИ, «Гипрогрознефта», «Грознефтехимзаводы» яхача объединене кулгалхой, Грозненски, Новогрозненски крекинг-заводий директорий уйла тIаерзаянза далац вай тIехдика продукташ яхара вIалла а хиланза ергIоаца мехкдаьтта чакхдахара дукхха керда процессаш шортига караерзаеш хилара.

Боахама гIулакхашта хIанз дикка шоай мукъах йитай промышленни предприятеш. Иштта уж шоай мукъах йитар экономически проблемаш тIагIоллара къестаеш хиларца тардала йиш йолаш дац. Цигтара хьадоагIа партийни комитетийи партийни организацейи декхар — коммунисташ, хIара къахьегамхо ше предприяте да волга ховргдолча уйланца хьалхехбелга, экономически знанеш караерзае кадранта новкъостал делга, паччахьалкхен хьашташ кхоачашдара хьалхара чIоагIа бехктокхаме хургбола уйла наха чуйоссаелга.

Отчет луча юкъагIа гIишлошъю организацеш чIоагIъяра, цар мощности совъяхарам болх тоабарам гIулакхаш даьд парте обкомо, Министрий Совето, партийнии советскии организацеша.

Семилетка шерашка, цу даькъе отчет луча юкъагIа а, дукхха керда хьал а яьй, болх беш ярах шер а яьй предприятеш, хьалдаьд чуIе цIенонаш культурно-бытовой гIишлоши. Семилеткаx дIаяхийтай 819 млн. сом капиталовложенеш. Цу юкъа болх бе йолаллийтай деррига а дIалаьрхIача 650 миллион сома маьха керттера фондаш, цу даькъе отчетни юкъагIа — 242 млн. сома маьха.

ХIаьта а, капитальни гIишлош хьалъелга эггара дукхагIа тIехьайиса участок я. Республика халкъа боахама дукха хIама дайнад гIишлош хьалъяра хьахецаш долча ахчах биза пайда ца эцар бахьан долаш. 7 шера деррига а пайда ца эцаш дисар 85 миллион сом да.

Капиталовложеней беррига боарама йола паччахьалкхен план ерригача республике 93 процент кхоачашъяьй 1965 шера, керттера фондаш болх бе йолаллийтара — 86, чуIе цIенош дIадалара — 76 процент мара кхоачашъяьяц. ДIадахача шера планах лоархIаяьяц гIишлошъю нийсса ахаш организацеш.

ГIишлошъеча дукххача моттигашка хьалхагIа а санна во вIаштIехьбаькхаб къахьегам, пайда хьа ца луш балха ха дукха йоаю, бизза пайда эцан гIишлошъечарча машинехи механизмехи, брак ю, юха дезаш дукха балхаш хул, доал во дар бахьан долаш дукха дIаухийт гIишлой материалаши ахчеи.

Алхха цхьан 1965 шера балхаш дарга дIабода мах 1 миллион сом совгIа безбаьб «Чечингсельстрой», «Грозпромстрой», «Грозхимнефтестрой» яхача тресташа. Цхьанна а тайпара вIаштIехьдоацаш да ерригa гIишлош хьалъечара къахьегама овсарле семилетка юххьанцарча шера хиннача боараме йисар. Трестий кулгалхоша нн. Липея, Сидорова, Лиховола, управленей дукххача начальникаша де доагIар дац планаш кхоачашъяра, гIишлой дикал тоаяра, экономически хьокхамаш лакхдара.

ГIишлошъяра дукххача управленей партийнии профсоюзнии организацеша йоагIача тайпара уйла яц къахьегамхошта кхетам балара, яхь вIашагIйоллара, болхлой къахьегамаи бытаи хиланза дардоаца хьалаш вIаштIехьдахара. Уж деррига хIамаш да кадраш сов дукха хувцаялийтара, цхьаболча болхлоша шоашта тIадилла гIулакх цIена кхоачаш ца дара бахьан.

ГIишлошъечарча гIулакхашта хьалхара чIоагIа бехктокхаме я нн. Афанасьева, Карцева, Осипова кулгалдеш йола проектни организацеш. Цар каст-каста телхаю документаци кийчъяра ханаш, проекташ увттаеча хана доккхий гIалаташ ду. Проекташта экспертиза еш гIалаташ ду архитектура органаша (нн. Федотов, Куличков). Дукхха заказчикаша юкъаьхдоах шоай ханнахьа документаци дIалулга, оборудовани телга, финансировани елга. ХIаьта, юххера а, материально-технически Iалашо во вIаштIехьъяьккха хилар бахьан долаш хIама ца деш багIаш каст-каста ханаш йоах гIишлошъераша.

Парте обкома, республика Министрий Совета, КПСС горкомийи райкомийи, облсовпрофа тIехьадаха йиш йоаца декхар — гIишлошъяра ду кулгал хьадда тоадар, уж хьалъяра гIулакх даим тIехьадусилга дIадаккхар, гIишлошъяра ерригача кадрай, цар партийни, профсоюзни, комсомольски организацей бехктокхам лакхбар.

1966 шера — пятилетка хьалхарча шера — доккхий а бехктокхамера а декхараш латт республика промышленноста, транспорта, гIишлошъеча организацешта хьалхашка.

11 миллион тонн мехкдаьтта даккха дезаш ба мехкдаьттахой, «Грознефта» объединене (нн. Назаров, Тилюпо, Стадников), мехкдаьтта промыслови управленей бурув деттача конторай кулгалхой, парте МалгIабикеи Гудермесеи горкомаш, Старопромысловски, Сунженски, Октябрьски, Надтеречни райкомаш декхаръйила я лаьттанна кIалхара мехкдаьтта дукхагIа гучадахара де дезар де. Мехкдаьтта тохкараша укх шерре а денз къоастам бе беза Октябрьски, Гудермеса, Брагунски. Правобережни майдашка мела лакхерча, Хаян-Керта районе мела кIалхарча тIоанашка, юрски — Карабулакеи МалгIабикеи мехкдаьтта тIоанашка мел мехкдаьтта доал хьожаш.

«Грознефтехимзаводы» яхача объединене предприятей коллективаш декхаръйила я шоашта оттаяь заданеш йизза кхоачашъе, хьайоаккхача продукце ассортимент шеръе а цун дикал чIоагIа лакхъе а. Из декхар кхоачашдара лерттIа тIахьожам лоаттабе беза парте Грозненски горкомои Заводской райкомои.

ДукхагIа хьадех машинниаькъа транспортеи «Главнефтеснабен» болхлошкара. Уж декхаръйила ба боаррамагIеи лерттIеи болх бе, мухьаш дIа-юха кхахьара план шийханнахьа а ассортиментах а кхоачашъе.

Укх шера чIоагIа низ тIабахийта болх бе беза машинаш еча, энергетически, яйгача, кхачан, промышленноста кхыча доакъой коллективаша а хIаьта иштта автотранспортеи бувзамеи предприятеша а.

ГIишлошъеча организацей декхар — хьахьожаьча капвложенеех бизза пайда эцар, йистеяла езаш йола промышленни объекташ ханнахьа эксплуатаце дIаялар, синтетически каучука Гудермесски завод хьалъяра балхаш дика вIаштIехьдаьха дIадоладалар, фунтагIа-моллагIа хуле а чуIе цIенош, школаш, больницаш, берий учрежденеш хьалъяь яхара планаш кхоачашъелга Iалашдар.

Ха деза, 1966 шера план кхоачашъелга халонаш йоацаш хург ца хилар. Мехка дукхха балхаш де лаьрхIа хиларца дувзаденна материалийн ахчани баланс ниэкъалагIа хул. Цу хьалашка къаьстта боккхача лоархIаме ба москвичийн ленинградцийн починах материалийн ахчани ресурсаш кхом беш, кхетамца дIаахийтар духьа баьржа болам.

Ер шу белгалдоал керда пятилетка цо дIайолаеш хиларца а хIаьта иштта КПСС ЦК сентябрьски Пленума решенеш укх шера практически кхоачашъе йолаеш хиларца а. Цхьайола предприятеш, цу даькъе «Красный молот» яха завод, «Малгобекнефта» НПУ, цхьадола автотранспортни боахамаш производства планированеи экономически стимулированеи кердача хьалаш тIа доахаргдолаш да.

Промышленностеи гIишлошъереи даькъе кхоачашде дезаш долча доккхийча декхараша дIадех парте обкома отделаша: промышленно-транспортни, мехкдаьттан химически промышленноста, гIишлошъяра, — шоай балха стили методаши тоаелга, боахамий кулгалхоша лоадам боацчача гIулакхашта юкъе гIертар дитар, производства экономика кIоаргагIа теркалъелга, бакъахьара опыт вIашагIтохареи йоаржаяреи гIулакхага дукхагIа хьожилга.

ЮРТА БОАХАМ

Парте XXII-гIча съезда, КПСС ЦК мартовски Пленума решенешца, партеи правительстваи соцамашца хьалхле а лелаеш, партийни, советски, юртбоахама органий уйла саготагIа дола юрта боахам дIахо дегIадахкувлара, лаьттанцареи хьайбашкареи йоала продукташ дукхагIа яхареи кийчъяреи декхараш кхоачашдара тIаерзаяьй парте обкомо.

Цу доллача хIамаша дикагIча оагIорахьара влияни яьй юрта къахьегамхой творчески хьинар айдара, юртбоахама производство дегIайоалаяра. Балхаш дикагIа вIаштIехьдаьхаи дикагIа йолча агротехнически ханашкеи даьд соахка юртбоахама балхаш. ДукхагIа даьккхад деррига ялат, шекара свекла, гидуаргаш, комсаш. Гидуаргашкара дIаиккхача, лаьттанцара йоахача продукце деррига тайпаш паччахьалкхенга доххара планаш кхоачашъяьй.

Лаьттанцара йоала продукташ яхареи кийчъяреи планаш дикагIа кхоачашъяьй Сунженски, Урус-Мартана, МалгIабика, Наурски районий колхозашеи совхозашеи.

КIезиг-дукха чIоагIъеннай совхозийи колхозийи экономика. Зенаш хулаш дола боахамаш кIезигденнад.

ХIара шера къахьегаме лакха хьокхамаш доахаш бола бIаьш юртбоахама производстве хьалха латтараш хьалхийнаб республике. Царех дукххачарна правительствении совгIаташ деннад, хIаьта нн. Барахоевайна — «Назрановский» совхоза доярkана, Кагермановна — «Красноармейский» совхоза тракторно-полеводчески бригада бригадира, Муслиевайна — «Джалка» яхача совхоза свекла лелаечоа Социалистически Къахьегама Турпал яха цIи еннай.

Цхьабакъда, юртбоахама производство айяра оттаяь мероприятеш хIара районе, колхозе, совхозе тIагIертта чакхйоахилга вIаштIехьдаьккхадац вай. Дукххача боахамашка геттара лоха ба ялатий, доакъарий, кхыча культурай хьувкъам, дукхха къахьегами ахчеи дода уж яхарга. Цо йиш хилийтай кхоачам хиллал фуражни, продовольственни, кхыйола фондаш вIашагIйоха.

ДIадахача шера республике юкъера лаьрхIача хIара гектара тIара чудена ялаташ 16,4 центнер мара хиланзар, шекара свекла — 140 центнер, гидуаргаш — 9,7 центнер, баьца дaaраш 124 центнер, коартолаш — 57 центнер, силоса лаьрхIа хьекха хьажкIаш — 108 центнер хIара гектара тIара.

Башха-дика масалаш доаладе йиш я вайга хьалаш цхьатарра доллашехьа хьалха латтача боахамаша лакха хьувкъам кхебеш хиларах.

Массанена а дика йовз Сунженски района «Победа» яха колхоз. Цу колхоза лаьтташ дукхагIа дараш Шин аргIа юкъе да, хIаьта а, укх тIеххьарча шин шера колхозо 3.729 гектар долча лаьттан хIара гектара тIара юкъера лаьрхIача 23,3 центнер долаш ялат чуденад, гидуаргаш — 17,6 центнер, баьца дaaраш — 160 центнер.

Колхозо хIара шера кхоачаш а тIеххкхоачаш а ю паччахьалкхенга ялат, дулх, шура, кхыйола продукташ йохкара план. Шерагара шерага лакхлу боахаме доходаш, тIадеттаду колхозхой алапи. Опыт йола колхозни производства организатор нов. В. И. Емельянов керте латтача колхоза правлене партийни организаца цхьана боккха кхетама болх бу колхозхошта юкъе.

Балха тIа хIара шера лакха хьокхамаш доах Грозненски шурий (директор нов. Шаго, парторганизаце секретарь нов. Грушецкий), Грозненски района № 3 йолча сомий-баьца дaaрий (директор нов. Маликов, парторганизаце секретарь нов. Асецкий) совхозий, племенной жа леладеча «Шелковский» совхоза (директор нов. Суворов, парторганизаце секретарь нов. Дьяков), Алханчуртски откормочни совхоза (директор нов. Льянов, парторганизаце секретарь нов. Ахильгов), Шелковской района «Путь к коммунизму» яхача (председатель нов. Картавцев, парторганизаце секретарь нов. Пташник) Шаьла района Ленина цIерахча (председатель нов. Муслуев, парторганизаце секретарь нов. Данкаева) колхозий, дукххача кхыча боахамий коллективаша.

Уж тайпа масалаш дукхха а да, цар хьахьокх экономика айяра, юрта боахама культурай хьувкъам лакхбара йоккхий торонаш хилар.

Хьувкъам лоха хилара бахьанаш сенах латт аьлча, уж латт, боахамашка агротехника элементарни бокъонаш телхаеш хиларах. ВIалла магийта мегаргдоацаш тIехьайоах культураш дIаера, дIайийнача хIамашта гIулакх дара ханаш, кхашкара балхаш де доагIача тайпара дика дац, тIеххьара ялаташ чуийцача лаьтташка вIаштта массехк шера дIадув ялаташ. ХIанз а пайда во эц техниках. Механизатораш ца тоъар бахьан долаш дукххача боахамашка цхьан сменах мара болх бац трактораша.

Юртбоахама техника балха овсарле чIоагIа айянза, механизатораштa эшаш дола деррига хьалаш хилийтанза, кхашкара балхаш чакхдахара ханаш укх шере а денз чIоагIа лоацъянзеи цар дикал тоаянзеи яргьяц.

ЦIаькха а белгалдаккха доагIа нийса севооборотaш ца хилча лаьтта леладара культура лакха хила йиш ца хилар. Цудухьа хIара колхозеи совхозеи укх гаргарча хана нийса севооборотaш дIайолаергйолаш чIоагIа оарцагIдала а боагIаш бола организаторски болх бе а беза вай.

ХIанз а бе боагIача тайпара лоархIам бац дIадув фу дика хилийтара. Дукххача лаьттaшка дIадийна фу кондицийни дац. Дукххача боахамий кулгалхоша хIанз а цхьаьккха бехктокхам ца хеташ леладу фу кийчдара гIулакх.

Пайда геттара во эц кхашка хий дехкар санна болча хьувкъам лакхбергболча кхоачамах а.

Хиш дехка лаьтташ леладара гIулакхага во хьож юрта боахама министерство (нн. Илюхин, Рудометкина), «Грозвино» (нов. Сагаев). Мелиораци хин боахамеи министерство (нов. Давыдов), могийт цIенхаштта кхоачамбоацараш хилар, новкъостал во ду хиш дехкача системашта ремонт яра, реконструкци яра, уж керда хьалъяра.

Укх пятилеткаx 35 эзар гектара тIа хиш дехка керда системаш хьалъе езаш да вай, цу даькъе дуга дIадувргдолча 15 эзар гектара тIа, 19 эзар гектара тIа хIанз йолаш йолча хий дехкача сета реконструкци е а 30 эзар гектара тIа планировка е а еза.

Цу декхарех лоархIадара деррига кхоачамаш оарцагIдаха деза, лаьтта оахкача техниках пайда дикагIа эца беза.

Дукххача боахамашка вIалла кхоачамбоацаш а харцахьа а пайда эц минеральнии моттигерчеи удобренеех. ХIара боахаме Iилман ларда тIа латта удобренеех пайда эцара система кийчъянза яргьяц, цар экономически эффективность лакхъелга вIаштIехьа даккха а кхашка кхо дукхагIа дехка а деза.

Вай воашта хьалхашка декхар оттаде деза кIотаргаш, ушал тIайола лаьтташ укх гаргарча шерашка мукъадахараи уж юртбоахама оборота юкъедахьараи, хIаьта цун чотах лаьттанцара йоала ерригa продукташ дукхагIа яхараи.

Доккхеи бехктокхамеи декхар латт республика партийни организацена, юрта боахама берригача болхлошта хьалхашка — семилетка чакхйоалаш, керттерча даькъе хьувкъам лакхбара чотах, доаккхаш дола ялат 470 эзарнел кIезигагIа йоацача тоннага дIакхоачадар е деррига ялат 30 процент дукхагIа даккхар, хIаьта иштта технически культураш, баьца дaaраш, коартолаш, сом, комсаш, лаьттанцара йоала кхыйола продукташ дукхагIа йоахилга Iалашдар а. Хьалха хьадоала баьца дaaраш, къаьстта а коартолаш, укх гаргарча шерашка республике баха нах цу продуктащца тоъал дика Iалашбе йиш хургйолча боарамга дIакхоачаеш яха еза вай.

Шелковскойи Наурскии районий буруннии лаьттаех пайда эцара чотах комсаш лелаелга дегIадоаладара эша йоккхий торонаш я республика. Укх шерре а денз боккха болх дIаболабе беза вай уж лаьтташ карадерзадара.

Отчет луча юкъагIа белггалара болх баьб республике юкъара хьайбай боахам дIахо дегIабоалабара. Укх тIеххьарча шин шера доахан кIезига-дукха дебара нийсса республике кIезиг-дукха лакхъеннай хьайбайи коа тIарча оалхазарийи продуктивность а. Юкъера лаьрхIача хIара кхоабача Iаттагара йоаккха шура 211 килограмм дукхагIа хиннай, дукхагIа доаккх тха, гулду фуаш, тIадеттаду дулх чуоттадаь кхоабаш долча доаханна. Цо йиш хилийтар хьайбай ерригa продукташ дукхагIа яха а 1965 шера уж кийчъяра паччахьалкхен план кхоачашъе а.

Хьайбай продукташ кийчъяра план кхычарел дикагIа кхоачашъяьй Сунженски, Грозненски, Наурски, Наьсарен районаша.

Колхозаштеи совхозаштеи лакха рубежаш оттаяьй укх пятилеткаx дулх, шура, кхыйола продукташ дукхагIа яхара. Укх шера дулха лаьрхIа паччахьалкхенна 23,6 эзар тонн хьайбаш, 70 эзар тонн шура, 34,5 миллион фуъ, 2800 тонн тха даккха лаьрхIад республике. Цхьабакъда, дулх, шура, кхыйола продукташ дIахо дукхагIа яхара йолча йоккхийча торонех пайда во эц дукххача колхозашеи совхозашеи. 1965 шера юртбоахамерча лаьттай хIара 100 гектара лоархIаш даьккха дулх 12,4 центнер мара хиланзар, шура — 76 центнер.

Хьайбай боахам дегIаккхувлача нийслуча керттерча кхоачамбоацарех цаI да доахан кIезига дебаши продуктивность кIезига лакхлуши хилар. 1965 шера юкъера лаьрхIача хIара Iаттагара яьккха шура ерригa а 1784 килограмм мара хиланзар.

Укх тIеххьарча 2 шера колхозашкеи совхозашкеи деннад 16,3 эзар бежан, 30 эзар гаргга хьакха, 99,3 эзар устагIа. Хьайбаш къаьстта а дукха дойтад цу юкъа цаIи ахи эзар гаргга бежан, 3400 хьакха еннача Урус-Мартана районе. Нагахь санна уж деррига хьайбаш диса хиннададаларе 6 эзар тоннага кхачча дулх кхы тIа а кхоачаргдар республикага. Хьайбай продукташ йохкара планаш цIаккха а кхоачаш ца еш йола колхозаши совхозаши я вай.

Юртбоахама министерства, производствении управленей кулгалхошеи специалисташеи тIагIоллара кулгалду хьайбай боахама, юрта боахама из дакъа дегIадоаладеча доккхий кхоачамбоацараш нийсдалара бахьанаш малагIаш да хьажац, уж дIададахара де доагIар дац.

ЙоагIаш йола терко яц доахан чуоттадаь а доажадеш а кхоабилга вIаштIехьдаккхара. Тоабе безаш ба хьайбай боахамера племенной болх.

Укх тIеххьарча шерашка кIезиг-дукха алсамдаьннад республике доакъараш кийчделга. Цхьабакъда, дукххача совхозий директорашеи колхозий председателашеи, хIаьта иштта юрта боахама производствении управленеша а йоакхо йоацаш леладу доакъарий база вIашагIйоллара гIулакх.

Доакъарий культурай, къаьстта а силоса лаьрхIа дIаювча хьажкIий хьувкъам хIанз а геттара лоха ба. Во къестаду белкови доакъараш дукхагIа дахара дешаш. Дукххача боахамашка кийчъеш йола йол во хиларца белгалйоалаш я.

Юртбоахама органаш, колхозийи совхозийи кулгалхой, специалисташ декхаръйила ба ялатийн доакъарийн культурай хьувкъам лакхбара, эрий аренашкеи даьгIенашкеи тIаювла баьцаш хьайбай боахам доакъаращца биэза Iалашбар духьа хьувкъае. Дукхха а дикагIа пайда эца беза лоаман даьгIенех, дукхагIа доаржаде деза цига дулха кхеду доахан, детта доахан, жа.

Доккхий кхоачамбоацараш да хьайбай боахамерча халача балхий процессашта механизаци яра даькъе. Деттача доахах кхоалагIа дакъа мара механизмай новкъостлаца детташ дац. Аханел кIезигагIа йолча фермашка мара механизаци яьяц хий Iалашдара, помещенеш цIенъяра — 17 процент йолча фермашка мара. Балха овсарле лакха йола машинаши оборудовании пайда ца эцаш а балха юкъера ювлаш а я дукххача боахамашка.

Республика юртбоахама органий, парте райкомийи райисполкомийи, районни юрта боахама производственни управленей, боахамий кулгалхой декхар сенах латт аьлча, из латт, фермашкарча халача балхашта механизаци елга тIехьадиса хилар укх гаргарча хана дIадаккхарах. ХIара колхозеи совхозеи гIишлошъяра план тешшаме кхоачашъелга вIаштIехьдаккха деза, юртбоахама производства дерригача доакъошка электрификаци юкъейоалаелга кхы а дукхагIа чакхдаккха деза.

Колхозашеи совхозашеи зе долаш болх бара объективни бахьанаш хила йиш яц хIанз. ХIаьта а, республика дукххача боахамаша зе а хулаш чакхдаьккхар 1965 шу, къаьстта доккхий зенаш даьд Грозненски района оалхазараш леладеча «Ермоловский» совхозо, Шаьла района «Джалка» яхача, Ачхой-Мартана района «Самашкинский» совхозаша. Шаьла, Урус-Мартана, кхыча районий цхьадолча боахамашка кхыметтел керда лакхдаь оттадаьча закупочни маьхел а лакхагIа ба продукце цхьадола тайпаш дахарга дIабода мах.

Парте обкомо, Министрий Совето, юрта боахама министерства, районий кулгалхоша кIоаргга тахка деза боахамаш тIехьадисара бахьанаш, цар экономика чIоагIъяра динза даргдоацар де деза.

Тоабе беза юрта боахама дIахо специализаци яра, боахама расчет ерригача звеньяшка юкъекххаьара, колхозхойи совхозий болхлойи къахьегамах мах телара система даим эргайоахаш тоаяра, юртбоахама производства экономика дешаш ерригача кадрашка Iомадара болх.

Республика партийни организацена къаьстта новкъа даьннад лоаман районий — Советски, Ножай-Юрта, Ведана — совхозаш чIоагIа тIехьайиса хилар.

Юрта боахам дегIаккхувлачара кхоачамбоацараш дукхха а кIезигагIа хургдар, нагахь санна юрта боахама министерства, моттигашкарча цун органаша колхозно-совхозни производствана кулгал дикагIа даь хиннадаларе, керттера низ организаторски балхаи колхозийи совхозийи гIулакхашта тIахьожам лоаттабараи тIаберзабаь хиннабаларе. Министерства кулгалхоша кIезига эргадоах шоай гIулакхаш, юрта боахам дегIаккхувлара перспективни дешаш толамегIа къестаделга вIаштIехьдаьккхадац.

Парте обкома юртбоахама отдело кхоачамболлаш тIахьожам лоаттабаьбац тIаийца решенеш кхоачашъяра, юрта боахама органий, колхозий, совхозий кулгалхоша КПСС ЦК мартовски Пленума решенешка хьежжа оттаяь мероприятеш тIагIертта чакхйоахилга вIаштIехьдаьккхадац.

БIаьстан юхье дIаювш йола культураш хIанзалца ювш хиначул хьалхагIа дIае йиш йолча тайпара нийслуш латт хаоттама хьалаш. Цхьабакъда, колхозийи совхозийи беррига кулгалхой бац из теркалдеш а культураш дIаера еш йола кийчо йистеяккхара де дезар деш а.

Культураш дIаера еш йола кийчо, укх гаргарча деношка яь яккха, балхаш дика вIаштIехьдаьхаи лакхача агротехнически боарамеи бIаьстан юхье кхашка дергдола балхаш чакхдаха, пятилетка хьалхарча шера лакха хьувкъам кхебара ларда йолла еза партийни, советски, юртбоахама органаша.

Лакхбе беза хьайбаш толаме Iангара дахара хьалхара партийни организацей, колхозийи совхозийи кулгалхой а специалистий а бехктокхам. Къаьстта а лоархIаме да духхьал хIанз из дар, хIана аьлча, цхьайолча районашка хьайбай боахамера хьокхамаш вогIа да соахкарчарга хьежача.

Ерригача областной партийни организаце чIоагIагIа дола декхар — республика ерригa совхозаши колхозаши хьалха латтараштa тIехьакхеяр, царех товар дикагIа дола, пайда дукхагIа луш дола боахамаш дар.

РЕСПУБЛИКА КЪАХЬЕГАМХОЙ МАТЕРИАЛЬНИ ХЬАЛ-ТОРОИ КУЛЬТУРНИ БОАРАМИ ДIАХО АЙБАР

Укх тIеххьарча хана чакхдаьккхача алапеш вIаштIехьдахаро, халкъа потреблене дукххача товарий маьхаш чухнахьа дахаро, колхозхой пенсешца Iалашбелга юкъедахьаро, наха чуIе цIенош хьалдара лакхача темпаша — цу дерригне а дикка тоадаьд къахьегамхой вахара хьал.

Алхха укх тIеххьарча шин шера дукха хIама ца эшаш 18 процент дегIаенай болхлойи гIулакхерча наьхеи алапей фонд, колхозхой ахчан доходаш — 15 процент. 1965 шера общественни фондашкара пенсей, пособей, социальни страховане чотах цкъара деча новкъостала хьисапе 48 миллион сом гаргга ахча кхаьчад республика къахьегамхошка. Бахаш болча наха сберегательни кассашка доададеча ахчашта тIакхийттад 12 миллион сом, хIаьта вкладчикашта — 18 эзар саг.

Бахаш бола нах товараш ийдеторо йолаш хилар лакхдалара тешал да розничии товарооборот хадданза дегIаахар.

Республикерча торговле сета семилеткаx тIаккхийттай 513 магазини 148 общественни кхачан предприятии. Лораш дукхагIа хиларо, дарбан учрежденеш хIанзарча ханарча медицински оборудованеца кийчъяро, цамогаш барий лазарий корта бовзареи царна дарбаш дареи кердагIа йола методаш лелаяро гIо даьд бахаш бола нах медицински Iалашбелга тоаде. 1964—1965 шерашка 45 эзар болхлочоа гIулакхерча сагои шоай унахцIено тоаяьй санаторешкеи салоIача цIеношкеи мах боацаш а дьгoтии а йолча путевкаех.

Отчет луча юкъагIа шеръеннай къахьегамхой бытови гIулакхаща Iалашбеча предприятей сеть, бахача наха керда гIулакхаш делга юкъедихьад.

Шин шера чухьа 28,7 миллион сом дахийтад наха чубаха цIеноши культурно-бытовой гIирсаши хьалдарга. Цу юкъагIа паччахьалкхен капиталовложеней чотах хьалдаьд 292 эзар квадратни метр йола наха чубаха цIенош, е 10 эзар гаргга квартира, 21 эзар моттиг йола школаш, 217 менгий бола больницаш, 1274 моттиг йола берий яслеши бешамаши, 14 эзарнел дукхагIа йолча квартирашка газ йиллай. Бахаш болча наха шоай Iайнача ахчахи паччахьалкхен кредита новкъосталцеи городашка а болхлой посёлкашка а хьалдаьд 228 эзар квадратни метр йола наха чубаха цIенош.

Цхьабакъда, нийса хургдацар республика къахьегамхошта хIара денна эша гIулакхаш делга Iалашде дезаш йолча дукххача предприятейи учрежденейи балха юкъе дола цIенхашттара кхоачамбоацараш тахан белгала ца даьхача.

Ховш ма дий, торговли вIаштIехьъяьккха хиларга хьежжа, саг магазинашка, столовешка, кафешка Iалашварга хьежжа товарооборот хулаш хинна ца Iеш, наьха догбезам, унахцIено, хIама хьадара къахьегам мухха а хулаш хилар.

ХIаьта а вайцига, къаьстта а юрташка, хIанз а кIезига яц элементарни культура йоаца, зуламера гIулакхаш леладелга дIадаланза йола магазинаши столовеши. Къахьегамхой дикка раьза бац нах бытови гIулакхаща Iалашбеча предприятей балха.

Торговле министерства (нов. Мирчева), респотребсоюзо (нов. Мамаева), нах бытови гIулакхаща Iалашбара министерства (нов. Инаркаева), городской а районни а къахьегамхой депутатий Советий исполкомаша Iалашде деза ерригача шоай карарча учрежденейи предприятейи культура, цар болх вIаштIехьеи лерттIеи хилар хоадам боллаш айделга.

ВIалла а ла йиш йоацаш да наха чубаха цIеноши культурно-бытовой объекташи болх бе йолаялийтара план хадданза кхоачаш ца еш хилар. Алхха укх тIеххьарча шин шера хьалдаь ца доахаш дисад 48 эзар квадратни метр хинна ца Iеш наха чубаха цIенош, хIаьта семилеткагIа къахьегамхошка дIа ца кхоачаш йисай нах чуIеча цIеной 243 эзар квадратни метр е 8 эзар совгIа квартираш.

КПСС обкомои республика Министрий Советои, парте городскойи районнии комитеташа, къахьегамхой депутатий Советий исполкомаша ше къаьстта бола тIахьожам оттабе беза баха нах Iалашбарца ювзаенна йолча предприятейи учрежденейи балха, царгара хьадехаш дар лакхде деза, царна хиланза даргдоаца новкъостал де деза.

ОРГАНИЗАЦИОННО-ПАРТИЙНИ БОЛХ

Отчет лу юкъ белгала я республика вахара юкъера областной партийни организаце кулгалдареи болх вIаштIехьбаккхареи даькъера лоархIам дIахо лакхбаларца, дукххача наха юкъе цун сий лакхдаларца.

Парте обкомо, горкомаша, райкомаша, юххьанцарча партийни организацеша, КПСС ЦК мартовски (1964 ш.) цул тIехьагIарчеи Пленумий решенеша хьахилийтача аьттув болча торонех пайда а ийбеш, хаддаьза массе а хана вIаштIехьбоахаш тоабу организаторски политически болх, шоаш экономиканеи культуранеи кулгалдара формаш а методаш а. Организаторски балха юкъе керттера моттиг дIалоац кадраш хержаш къестаяреи кхетамца кхеяреи, тIаийца решенеш кхоачашъяра гIулакха тIахьожами тохками лоаттабара, партийни организацеш къовсам лоаттабе могаш хилар лакхдара дешаша.

Цу дерригне а новкъостал даьд КПСС горкомий, райкомий, юххьанцарча партийни организацей болх тоабара. Болх хьинарегIа бе яьннай, масала, парте Заводской райком. КПСС ЦК октябрьски цул тIехьагIа хинначеи Пленумий указанеш кхоачаш а еш, райкомо тоадаьд лохехьарча партийни звеношта ду кулгал, партийни кадраш хержаш къестаяри царга дешийтари. Укх тIеххьарча хана райкома, юххьанцарча партийни организацей теркома юкъамоттиге латт КПСС ЦК сентябрьски Пленума решенеш практически чакхъяхара дешаш. Районни комитетои юххьанцарча организацешеи кIоаргга боашхаш дIабовзийт цу решеней чулоацам, планированеи материальни стимулированеи кердача системага довлара кийчо ю.

КПСС ЦК мартовски Пленума решенеш практически кхоачашъеш чакхъяхара дикка боккха болх бу дукххача юртий районни партийни организацеша. Кхоачашде дезараштa понагIа тIаберзабаь ба парте Сунженски райкома болх. Цо дукха уйла тIаухийт коммунисташ нийсбеш боагI-боагIача дIаувттабара, производствера цар авангардни роль лакхъяра. Райкома секретараш, цун аппаратера болхлой дукхагIа йолча хана колхозашкеи совхозашкеи, юххьанцарча партийни организацешка хул, царна практически новкъостал лоаттаду.

ХIаьта а дукххача партийни комитеташа хIанз а тIехьа шоай болх парте дIадехарашка хьежжа эргабаьккхабац, организаторскии политическии болх овлангара денз тоабелга Iалашдаьдац. ДIадахача юртбоахама шера КПСС Ачхой-Мартана райкомага, совхозий партийни организацешка вIаштIехьдоаккхадаланзар лаьтта леладара а иштта хьайбай продукци яккхара а хьакъехьа тIаийдаь социалистически декхараш кхоачашдара коммунисташ а юрта боахама къахьегамхой а оарцагIбоахилга. Цу районерча совхозех ахаш зенаш деш я. Из да кхоачам болаш экономика теркал ца ярах хьахиннар. Парте райкомо, лоадам боаца боахама гIулакхаш кара а ийдеш, нахацарча организаторскии кхетамеи балха йола терко мелъяьй.

Хоялла хувцаеннаяц КПСС Гудермесски горкома а Гудермесски района цхьайолча юххьанцарча партийни организацей а балха стили методаши.

Промышленноста кулгалдара юкъе, организаторски балха юкъе дукха кхоачамбоацараш хулийт КПСС Старопромысловски райкомо. Райкома секретараша, аппарато къоастам боллаш леладац промышленни, нах чуIеча цIеной гIирсаш хьалдара дешаш, кулгалду кадраш кхетамца кхеяра е йоагIа терко яц.

КПСС обкомо къаьстта уйла тIаяхийта леладаьд юххьанцарча парторганизацей — парте керттерча звенон болх тоабара гIулакх. Юххьанцарча парторганизацей балха дешаш хан-ханнахьа дувцаш хиннад КПСС обкома бюро, секретараштa новкъостал лоаттадаьд семинараш чакхъяхара, моттигашка царна инструктировани яра наькъаца.

Юххьанцарча парторганизацей терко чIоагIагIа яро гIо дир уж къов-

КПСС НОХЧ-ГIАЛГIАЙ ОБЛАСТНОЙ КОМИТЕТА БАЛХАХ ЙОЛА ОТЧЕТ

сам лоаттабе могаш хилар дегIадоаладара. Шиш боллашатIа кхоачащде даьннад КПСС Уставо дIадехараш, лакхденнад коммунистий хьинар производствера а общественни вахарера а керттера роль йолаш уж хилар.

Хьинаре организаторски а политически а болх чакхбоах Грозненски крекинг-завода партийни организаце (парткома секретарь нов. Забелин). Партийни комитето лоаттабе ха а ховш тIахьожам лоаттабу администраце боахама балха, коммунистий а коллектива а низаш тIалестаду производства экономически эффективность, социалистически яхь вIаштIехьъяхара, дерригa а керда, хьалха латташ мелдар дIадоэржадара дешашта. Цудухьа цIаьхха ца ховш хинна хIама дац завода коллективо семилетка ханал хьалхагIа кхоачашъяр, лакха экономически хьокхамаш дахар.

Хобаллал тоабеннаб Сунженски района Цlеча Эскара цIерахча колхоза юххьанцарча партийни организаце болх (парткома секретарь нов. Васильков, колхоза председатель нов. Ясинецкая). Партийни комитето колхоза правленеца цхьана колхозни производства хоадам беш йола участкаш квалификацеш йолча кадраща чIоагIъяьй, бригадашкеи фермашкей тIагIертта юкъекхухь хозрасчета элементаш, колхозхой материальни хьаштдолаш хилийтара гIулакхаш ду формаш. Из бахьан долаш колхоз тIехьаюсаш хиннача бIубенна хьалха латтарий мугIарашка йодаш латт.

Цхьабакъда, берригача коммунистий низаш парте къоастам а баь оттадаь гIулакхаш кхоачашдара тIадерзаделга ерригача партийни организацей вIаштIехьдаланза да.

Парте чурча вахара, коммунисташ а коллектив а кхетамца кхеяра йола терко лаьгIъяьй Грозненски химически комбината партийни комитето (секретарь нов. Романов). Цу йоккхагIа йолча предприяте коллективах доккха пачхаьхалкхен декхар хьаьрчад.

Боахама кулгалдара юкъера экономически методаш чIоагIъяра хьакъехьа йола парте решенеш практически кхоачашъяро дIадех ерригача областной партийни организаце организаторски а партийни а балха боарам хоадамболлаш лакхбелга, партийни комитетий балха юкъера стиль овлангара деназ тоаелга. Кердача хьалашка парторганизацешта хьалхашка хьаеллалу производствана хьинаре а хIама хулаш а влияни яра йола шерра торонаш. Духхьала дIаала дезаш да, нагахьа санна КПСС ЦК мартовски сентябрьски Пленумий решенешка хьежжа чакхдоаха экономически гIулакхаш партийни организацей, берригача коммунистий къоастам боллаш болча балхаца чIоагI ца дойя, доагIаш дола толамаш даха вайга йиш хург ца хилар.

ЛоархIамегIа дола партийни организацей декхар да партийни мугIараш цIена хилийтара, коммунисташ кхетамца кхебара йоакхо елга. Отчет луча юкъагIа партийни организацеш дикка чIоагIъеннай, цар шоай мугIараш кердача низех хьалдизад. 1966 шера 1 январь тIакхоачаш областной парторганизацеца вар КПСС 34683 члени 2465 членалла вола кандидати. Уж ши шу хьалха хиннарел 4808 саг дукхагIа хул. Парте хьайицарашта юкъе 80 процентал дукхагIа ба болхлой, колхозхой, инженерно-технически болхлой. Цахалдаш дегIаух коммунистий юкъараобразовательни боарам. Царех 46 процент гаргга барий лакхара, йистеланза йола лакхера, юкъера образовани я.

Цунца цхьана, парте хьайибара болх КПСС Уставои Программаи дIадехарашка хьежжа бац хIанз а. Цхьайолча парторганизацеша (Наьсарен, Нохай-Юрта, Шаьла, Советски районий яраша) цкъаза КПСС нах хьайибу, царех доакха политически, моральни гIулакхаш цIендаь тахка а ца тохкаш.

Парте боагIарашкара хьадехашдар лакхде деза, массе а хана дагакхаба деза партена керттердар, моллагIа а дола керда членаш хьайибар а доацаш, цун мугIараш бокъонца болча коммунизма гIулакх бахьан къовсам лоаттаберашца хьалдузаш хилар долга. Дагакхаба доагIа коммуниста цIи лелае ца йоагIа нах КПСС хьайибаро ехьметтел цаI—шиъ мара уж веце а партена зе деш, цун мугIараш бIехдеш, сий лохдеш, парторганизацей къовсам лоаттабара денал мелдеш хилар.

Цхьайолча партийни организацеша, райкомаша, горкомаша е йоагIаш йола йоакхо яц къона коммунисташ кхетамца кхебара.

Кадращарча балха хьакъехьара КПСС Централни Комитета указанеш кхоачаш а еш, областной партийни организаце хьаьда болх чакхбаькхаб боахами культуреи хьалъяра тайп-тайпара участкаш квалификацеш йолча болхлощца чIоагIъяра.

Дикка тоаеннай районни звено кадрай состав. КПСС горкомийи райкомийи 57 секретарах 48-не лакхера образовани я, царех 30-не — специальни образовани. КIезиг-дукха чIоагIъеннай юххьанцарча парторганизацей секретарий состав. ХIанз царех 79 процент лакхера, йистеланза йола лакхера, юкъера образовани я. Предприятей, совхозий директорашта, колхозий председателашта юкъе дикка дукхагIа хиннаб хилана аргIоаца опыт а знанеш а йола нах.

Цхьабакъда, кадращарча балха юкъе дувлийтача дукхача гIалаташта сагота доацаш Iе йиш яц вайга. ХIанз а ерригача партийни, советски, боахама органий, министерствай, ведомствай теркама юкъмоттиге латтац кадраш хержаш къестаяра, нийсъеш дIа-са увттаяра, кхетамца кхеяра дешаш. Укх тIеххьарча хана цхьаццанахьа кадращарча балха дешай терко, цхьаккха бехказло а йоацаш, мельлийта моттигаш я. Болхлоех доакха политически а балха а гIулакхаш массаза а кIоаргга довзаш теркалдац, массе а хана кадрай резерва йоакхо еш яц, каст-каста кандидатураш сих а луш херж. Цу хьале холац боккъала а болх бе могаргдола, перспективни нах. Кулгалдара посташ тIа ахийта цкъаза могабу мела, инициативни боаца болхлой. Цу тайпара дола гIалаташ дувлийтад парте Шаьла райкомо.

Политически а балха а гIулакхашка хьежжа хержаш кадраш къестаяра принцип гIожа телхаяьй «Скотооткорма» тресте. Укхаза цкъаза кадраш къестаяьй гаргалонашка а вовзаш-везаш хиларга а хьежжа. Кадраш къестаяра, нийсъеш дIа-са увттаяра, кхетамца кхеяра балха юкъера цIенхаштта дола кхоачамбоацараш гучадаьхад ялатапродуктай управлене а.

ХIанз а во кхоачашъю юртбоахама производство опыт йолча нахаца чIоагIъярах йола ЦК мартовски Пленума решенеш. Партийни советскии балхаш тIара кхалнах дукхагIа хиннаб вайцига, цхьабакъда, вIалла а лоадама бац уж колхозий председателашта, совхозий диекторашта, отделеней управляющешта, бригадирашта, фермай заведующешта юкъе.

ХIанз Iалальмате дукха хувцалу кулгалду боахама кадраш, къаьстта а гIишлошъеча, кIезига теркам тIахийт юкъерча звено кадрай квалификацеш лакхъяра. Республика предприятешка цехий начальникех дукха хIама ца эшшаш диълагIча даькъа технически образовани яц, царех дукххабараш цхьаннахьа а деша багIац.

Кадраш харжар хIара денна тIахьожам лоаттабарахи тIадилла декхар кхоачашдара тохкам барахи хьада хила йиш йолаш дац. В. И. Ленина яьхад: «Нах бовзилга а тIадилла гIулакх бокъонца кхоачашдар техкилга а — из, цхьаькха а из, алхха из да хIанз балха ерригача политика керттердар».

Партеи правительстваи директиваш а-ший решенеш а, хIаьта иштта пленумашка, собранешка, активашка, конференцешка коммунисташа яь критически замечанеш а предложенеш а кхоачашъярга хьийжай КПСС обком.

Цунца цхьана белгалдаккха доагIа, тIадилла гIулакх кхоачашдара тохкам бар хIанз а хила боагIача боараме ца хилари цкъаза цхьан оагIора лостам болаш хилари.

Парте райкомаша, горкомаша, юххьанцарча партийни организацеша массе а хана хаданза уйла тIаахийта еза халкъа тIахьожама органий балха, цар болх тIалестабе беза производства лоархIамера декхараш кхоачашдара. Общественни тIахьожама ерригача формаех шерагIа пайда ийбе беза, уж дикагIа вIаши хувтта еза. Юххьанцарча парторганизацешка администраце балха тIахьожам лоаттабе бокъо йола 350 комисси хержай, царна юкъе ва 1617 коммунист. Ийбе ха а ховш пайда ийбеш хилча боккха низ хургба цу комиссех.

Укх тIеххьарча хана моттигашкарча Советаша чIоагIагIа теркалду боахами культуреи хьалъяра, къахьегамхой коммунистически кхетамца кхебара дешаш. Юртбоахама а промышленни а производство дегIайоалаелга дукхагIа леладе, культурносердалон, медицински, кхыча учрежденей балха кIоаргагIа дух тIа ювла яьннай уж, городаши нах баха пункташи кийчъеш тоаяра, вахара гIулакхашта нах Iалашбелга, торговли, общественни кхача баар тоадара болх чакхбоах цар.

Цхьабакъда, городий районий, поселкай, юртий къахьегамхой депутатий Советий балха юкъе цIенхашттара кхоачамбоацараш да. Цар хIанз а мела йоакхо ю къахьегамхой вахара эшача а цар дIадехача а гIулакхий, кIезига хулаш дац производственни организацейи учрежденейи балха юкъера доккхий юкъаIдитараш теркал ца деш уж Iеш хилар, партеи правительстваи директиваш, шоай решенеш кхоачашъелга во вIаштIехьдоах. Лохача боараме лийннаб Надтеречни районни къахьегамхой депутатий Совета исполкома болх. Цо во леладу районера боахамеи культурнии гIишлой гIулакх, мела хьалкхоаб харжархошцара бувзам.

Лоха ба Советски, Ачхой-Мартана районии Советий балха боарам. НонагIча боараме из доашхалу республика Министрий Совето городийи районийи Советий исполкомий, министерствай, ведомствай балха кхоачам болаш лостам беш ца хиларца, къахьегамхой вахара гIулакхашта а медицински а Iалашбара, торговле, общественни кхачан, наха чуIе цIеноши культурно-бытовой гIишлоши хьалъяра дешаш къестадара, хIаьта иштта советски законаш кхоачамдара уйла хургйолча тайпара къахьегамхой кхетамца кхебара бола цар бехктокхам мела лакхбеш хиларца.

Партийни органаша тоаде деза Советашта кулгалдар, царна дукхагIа новкъостал лоаттаде деза, цар промышленни а юртбоахама а производства дешай чIоагIагIа терко ергйолча, городаши нах бахаш йола пункташи тоаеш кийчъяра, нах чуIечеп культурно-бытовойи гIишлой гIулакхаш дукхагIа леладергдолча тайпара.

250 эзар къахьегамхо юкъе вола республика профсоюзаш производства дешаш, нах кхетамца кхебелга, производствана доал дара къахьегамхой шерра юкъеувзилга кIоаргагIа леладе яьннай. ХIаьта а облсовпрофо, парте горкомашеи райкомашеи, юххьанцарча партийни организацеша хIанз а кхоачам болаш кулгалдац лохерча профсоюзни организацешта. Царех цхьаяраша, членски взносаш гулъелга мара, кхы хIама дац, организаторски болх во лелабу.

Областной партийни организаце хьинарера гIонча я 60 эзар саг юкъе вола комсомольски отряд. Цун мугIарашка алхха 1965 шера а хьайицав 12 эзар зIамига саги йоIи. Комсомола болх хаданза массе а хана партийни организаце теркон юкъмоттиге латт.

Мехкдаьтта Грозне комсомольцашеи кагирхошеи семилетка юкъагIа ца дойташ кхоадаьд 200 эзар тонн мехкдаьттеи мехкдаьтта продукташи. Дукха хIама даьд комсомольцаша юрта боахам айбара. Итташ болча къонача гIишлошъерашта ВЛКСМ обкома, ВЛКСМ ЦК Сийлен грамоташ, «Комсомоле хьинаре болх барах» яха значок еннай.

Цхьабакъда, комсомола обкома, горкомий, райкомий, дукхача комсомольски организацей балха юкъе каст-каста нийслу де лерхIар тIагIертта чакх ца доаккхаш, доладаь гIулакх дIачакх ца доаккхаш моттигаш. Комсомольски организацей балха юкъера кхоачамбоацараш хул цхьайолча партийни организацеша царна мела кулгалдеш хиларах, уж кагирхой вахара а цар дIадехарий а кIезига дух тIа ювлаш хиларах.

Отчет луча юкъагIа кIезиг-дукха дийнбеннаб оборонно-массови спортивни болх, физкультурникаши оборонни общества членаши дукхагIа хиннаб, тIема-технически знаней хьакъехьа кагирхой кийчбелга дикагIа хиннад, физкультурникий спортивни говзал лакхъеннай. Республика спортсменаш ка маьхала а ювлаш ловзаш хиннаб Ерригсоюзни а республикански а яхьашка.

Цхьабакъда, спортивни, комсомольски, профсоюзни организацеша хIанз а пайда ийбац къахьегамхой физически кхебара ерригача торонех, спорт дукхача наьха хилар Iалашдаьдац.

Отчет луча юкъагIа парте областной комитето чIоагIа уйла тIаахийтай республике правопорядок дIахо чIоагIъяра, зуламаш деращцара къовсам чIоагIагIа хилийтара.

Цхьадола гIулакхаш дарах 1964 шерага диллача кIезиг-дукха лохденнад зуламаш делга 1965 шера. ХIаьта а общественни порядок чIоагIъяра балха юкъе хIанз а дукха кхоачамбоацараш да.

Мела вIаштIехьбаьккха ба вайцига зуламаш ца хилийтара бола болх. Дукха хулиганство а лелаю зуламаш а ду бехача наха. Беха леларащцара къовсам геттара кхоачам боацаш лоаттабу. Беха лелараштa гонахьа цар леладу гIулакхаш довш доацеи царна общественни бехкбареи гIулакхаш увттадац.

Динза даргдоаца гIулакхаш дац социалистически доалахье меттахьа лоаттаяра. Предприятешка, колхозашка, совхозашка, торговле а заготовительни а организацешка лерттIа вIаштIехьдаьккхадац учет лелаелгеи материальни рузкъаш лораделгеи, тIахьожама - ревизионни болх мела вIашагIбеллаб, материально-бехктокхамерча гIулакхаш тIа ахийта кадраш хержаш къестаяра хьакъехьа йола партийни принципаш телхаю.

Парте горкомашеи райкомашеи, Советий исполкомаша, административни органаша тIеххьарча хана мельялийтай общественни порядок лораяра ю терко, цар шоашта мела чIоагIале ю общественностах. Дукхача дружинаша болх тоабаьб, хIаьта цхьаяраша болх геттара сацийтаб.

Обкомо, Министрий Совето, парте горкомашеи райкомашеи мамогга тоаданза даргдац правопорядок лораяра хьакъехьа административни органаштеи къахьегамхой общественни организацештеи кулгалдар. Лакхде деза боахама, партийни, профсоюзни, комсомольски органий кулгалхошкара коллективашка нах кхетамца кхебара хьакъехьа хьадехар, хоадам беш бола къовсам лоаттабе беза вIаши га доахаш тIаувтташ хиларца.

Парте областной комитето тIера ца йоалаш чакхбаьхаб парте чура демократи дIахо дегIакхувлара, партийни вахара ленински нормаш лертIара ца йоалийташ лелаяра, критикеи самокритикеи йоаржаяра, коммунисташ хьинареи шоашкара дIа а доладеш гIулакхаш деши хилар лакхдара никъ. Обкома бюро дерригa дешаш коллегиально дувцаш хиннад.

КПСС обкома, парте горкомийи райкомийи пленумаш а, хIаьта иштта партийни актива собранеш а чакхъяхара практика дикагIа хиннай. Уж нонагIа гIулакхаш деча хьале чакхъювла яьннай, дувца увттаду боахам а культура а хьаяра овлангара декхараш. ДукхагIча партийни организацешка хан-ханнахьа коммунистий юкъара собранеш яьй. Кхоачамбоацарашта критика чIоагIагIа е яьннай, предложенеш нонагIа къоастамболашагIа е яьннай. Пленумашка, бюро заседанешка дувца дешаш кийчдара хьинарегIа юкъеувза баьннаб КПСС обкома, горкомий, райкомий членаш.

Цхьабакъда, хIанз а нийслуш я партийни комитетий пленумийи коммунистий собранейи бе боагIа мах ца беш йола моттигаш. Ленински, Нохай-Юрта, Советски, Сунженски партийни организацешка увттаяь ханаш телха а еш гульяьй пленумаш.

Партийни комитетий организаторски балха юкъера кхоачамбоацараш кIезигагIа хургдар, нагахьа санна обкома организационно - партийни балха отдел цар балха дукхагIа дух тIа йийнналаре, кадраш хьахаржареи нийсъеш дIаувттаяреи хьакъехьа, тIаийю решенеш кхоачашъелга вIаштIехьдахара дешай хьакъехьа, юххьанцара партийни организацеш къовсам лоаттабе могаш хилар мамогга лакх а деш, партийни кулгалдара стильи методаши толажагIа хулийташ тоаяра хьакъехьа царна дукхагIа практически новкъостал лоаттадаьлаларе.

Новкъостий! Укх конференцел хьалхагIа юххьанцарча районни, городской партийни организацешка отчеташи кулгалдеча партийни органий хоржамаши хиннад. КПСС обкома, парте райкомашеи горкомашеи собранешка а конференцешка а яь ерригa критически замечанеши предложенеши юкъаерзае а еза, хIаьта хьем боацаш сиха уж чакхйоахилга доладе а деза. Партийни актива дешар вIаштIехьдаккха деза.

ИДЕОЛОГИЧЕСКИ БОЛХ

Областной партийни организаце керттерчарех цхьа декхар да идеологически болх. Отчетни хана кхы а дикагIа чулоацам болаш цхьан хIаманна тIаберзабаь хилар из, айхагIа бийзабар боахам хьалбареи культура лакхъяреи практически декхаращца.

КПСС ЦК октябрьскии (1964 ш.) цул тIехьагIареи Пленумаш хинначул тIехьагIа тоаелар партийни пропаганда, из тIаерзайора парте политика, коммунизм хьалъяра теореи практикаи керттера дедаш наха дIадовзийтаро, планаш ханал хьалха кхоачашъяра къахьегамхой оарцагIбахара.

ДIаяхача хана политически дешара системо Iомадора юкъарчал доацаш партийни дешарца дувзаденна доаца дукха дешаш. ХIаьта историко-партийнии философскии дешаш Iомадара гIулакх лаьгIдаьдар. Дешара профиль а метод а ший лоIаме харжара принцип толхаяро, занятеш вIаштIехьйоахача формализм хиларо цIенхаштта духьале йир коммунистий дешар хьалхарчунца тIехьадоагIар дувзаш а лерагIа а дIадахьара.

1965—1966 дешара шера республике хьаьь а болх беш а я партийни дешара шерра система, 50 эзар коммунисти парте воаца саги юкъе а волаш. Городскойи районнии партийни организацешка болх беш я 680 юххьанцара шин шерара политически школа, 200 совгIа марксизма-ленинизма лардий школа. Кердача программех болх бе йолаеннай марксизма-ленинизма сайрийнара университет. Партийни дешара системера ахаш бола нах семинарски группашка е шоай индивидуальни планех дешаш ба.

ХIанз укх сахьате партийни дешара системе болх беш ва 3170 пропагандист, царех 90 процент лакхереи йистеланза лакхереи образовани йолаш а болаш. Иштта пропагандистий квалифицированни кадраш хиларо цар партийни организацеша йоагIаш йола терко йича йиш хулийт школашкара, кружокашкара, семинарски группашкара занятеш лакхача идейно-теоретически боараме е.

«Красный молот» завода № 8 йолча цеха пропагандиста воккхагIволча мастера А. Д. Попова дика ю занятеш. Дешара материала чоалхане дешаш лерагIеи кIоаргга анализ еши дувц пропагандиста.

Наьсарен-Вокзалерча райбиблиотекера марксизма-ленинизма лардий школас философи хьехача пропагандиста нов. Оздоева ший предмет чIоагIа безам болаш, кIоаргга а аргументированно а ювц материал, предмета чулоацам гучабаьккха ладувгIарашка кхетамца дIакхачийта харца, парте балха цун бола лоархIам дIахьокха харца белгала я цун занятеш.

Цхьабакъда, дукхача районашка, масала, Октябрьски, Гудермесски, Урус - Матана, Наьсарен районашка хIанз а кхоачамболлаш терко яц семинарашка, школашка, кружокашка еча занятей идейно - теоретически боарам лакхбара. Цхьабола пропагандисташ во кийчлу занятешта, политически вахара лоархIамерча, тахан хьалхашка эттача дешашта гаьна бувл.

Партийни дешар тоадарца вай декхарийла да дукхача наха йолча пропаганда ерригача формай еш йола терко хадданза лакхъе, нах шийна тIаозаш мел дола дикагIдар, уж идейно - политически дегIабоалабеш мелдар дегIадоаладе. Из я популярни лекцеши цIагIара лектореши, теоретически политически проблемаех йола чтенеш, халкъа университеташ кхалнаха йола политграмота кружокаш, коммунистически къахьегама школаш, къахьегама дикагIйолча методий школаш, даьшта - ноаношта йола кинолектореши лектореши.

Дукххача предприятешка, совхозашка, колхозашка ледара вIаштIехьдаьккха да кадрай экономически дешар. Кадрай экономически образованеи дешараи лерттIа йола система вIаштIехьъяккхар партийни организацей лоархIаме декхар да. Экономически образоване боарам лакхбара из гIулакх тIадилла деза кийчбенна болча пропагандисташтеи преподавателаштеи—экономисташта, царна хьалда дола новкъостал де деза балха тIехь (статистически материалашца, предприяти, объединене масштабах йолча экономически обзоращца Iалашбе беза).

Пропагандистски болх ший ерригача формащца общественноста низа ларда тIа латт. Общественноста идеологически вахарера лоархIам лакхбалара масалех цаI да «Знание» яхача общества республикански отделене болх. 365 йолча юххьанцарча организацешка хIанз волаш ва дикагIйолча советски интеллигенце 6 эзар саги производства хьалха латтарехи вола 6 эзар саг. Духхьал отчетни хана лектораша общественникаша йийшай 80 эзар совгIа лекци.

Шоаех хIанз а бизза пайда ца эцац йола кхы а йоккхагIйола торонаш йолаш я «Знание» яха общество. Лекцей идейни чулоацам лакхбара дешаш, республикана эгтара чIоагIагIа эшаш йола проблемаш хьалхарча плане оттаяр мадоагIара дац цун балха тIехь.

Горкомаша, райкомаша, дукххача юххьанцарча партийни организацеша тоабаьб агитаторащца бу болх. Дукххача партийни организацешка хан - ханнахьа ю хадданза болх беш йолча агитколлективай кулгалхой семинараш.

Цхьабакъда из иштта дале а агитационно - массовой балха юкъе хIанз а дукха я формализм, казенщина, рутина, цар цунах боалаш бола пайда лохбу.

Массово - политически балха юкъе ледара моттиг я нахаца беш бола индивидуальни болх. Вай хIанз а Iомаденнадац хIара сагага кхача, цунна дика влияни е.

Массе а тайпарча бахача наха юкъе беча кхетама балха йоккхий торонаш йолаш я культурно - просветительни учреждениеш: библиотекаш, клубаш, культура цIеноши, музеяш, и. кх. Республика дукххача клубашеи библиотекашеи кхетамца вIаштIехьбоакх культурно - массови болх, цар партийни организацешта новкъостал ду боахама декхараш кхоачашдара, дукххача наьха политически сакхетам лакхбара дикагIйола опыт дIайовзийтара.

Цхьабакъда, культура юртарча учреждений балха боарами из дIабаржари хIанз а дац вахаро дIа ма деххара. Царех дукхагIъяраш моттигерча партийни организацеша къахьегамхошта юкъе беча идейно - политически культурно - просветительни балха тIехь чIоагIален пункташ а хинна дIаэттаяц. Дукххача клубашкеи культура цIеношкеи художественни самодеятельность вIаштIехьъяьккхаяц. Дено дIадехараша маяххара яц гойтара агитаци.

Цу кхоачамбоацарий бахьанех цаI да культура министерства, партийни, советски, профсоюзни, комсомольски организацеша кадраш хоржачеи уж дIа - юха нийсъечеи, царна идейни кхетам луча юкъерча дешара боарами гIулакхацара квалификации лакхъеча нийса гIулакх ца леладар. Культура министерства (нов. Татаев) ледара ю анализ моттигерча гIулакхий хьала, культура учреждений балха тIара уж кхоачамбоацараш шоай ханнахьа дIадахара де доагIар дац, ледара лелабу организаторски болх, районий культура отделенешкара доагIар хьадехац, цар бехктокхам лакхбац. Культура хIара учреждени тоаяра бокъонца хьаштдолаш хила еза КПСС райкомаш, юххьанцара партийни организацеш.

Республикански театраша, филармоне, иллеи халхареи ансамбло цхьайола дика спектаклаш, концертни программаш оттаяьй, бакъда цар балха тIехь цIенхаштта кхоачамбоацараш да. Культура министерствои парте горкоми декхарийла я театрашкеи, филармонеи, ансамблеи творчески хьал оттаде, репертуар тоае, спектаклейи концертийи художественни боарам лакхбе, творчески коллективашта луш бола идейно - политически кхетам хаьдла лакхбе.

Къахьегамхошта кхетам балара боккха лоархIам болаш да литература, изобразительни искусство, музыка. 1965 шера ноябрь бетта Москве дIадихьача нохч-гIалгIай литература кIиро хьахьекхар республика литература лакхлуш хилар. Цхьабакъда, вай писателий творчества ледара хьахьокх таханара тематика, цхьайолча произведеней художественни образаш партийностеи классови подходеи наькъаца хьахьекхаяц, дIаяхача хана хинна хIамаш цхьан оагIора хьахьокхаш моттигаш я. Вай писателий берригa болх тIаберзабаь хила беза КПСС Программа тIеи парте съездий решенеш тIеи белгалъяь социалистически искусство дегIаахара ленински лини кхоачашъяра.

Укх тIеххьарча шерашка цIенхаштта йIаьхий хиннай вай художественни творчествера тематика, хьахиннай таханарча темаех йола цIенхашттара произведенеш. Художникий творчески хьинар, вахарца цар бола бувзам лакхбе беза, художникий организаце низза дола творчески хьал хилийта деза.

Парте областной комитет хадданза гIерт республикански газетий, радио, телевидене балха боарам лакхбе. Вай газеташа дукха теркам тIабохийт промышленность, юрта боахам дегIабоалабара, экономически политически вахара эгтара а актуальни долча дешай йоагIаш йола рубрикаш лелаю. КIезига хIама даьдац цар КПСС ЦК октябрьски, мартовски, сентябрьски Пленумай решенеш дIайовзийташ а. Бакъда газетий, радио, телевидене редакцеша массаза а хьахьокхац промышленни предприятей, колхозий, совхозий болх. КIезига хIама ду къахьегамхошта, къаьстта кагирхошта, кхетам балара, марксизма - ленинизма цхьан хIаманна тIаерзаяь йола пропаганда лелаяра. Газеташ тIа хIанз а ледара йоаржаяь я критикеи самокритикеи.

Вай кепа йоазув, радио, телевидени декхарийла я гIулакх кIоаргга довза а довзаш советски наьха вахари къахьегами бувца, боахама дешай хьакъе доккхалаш дара, даьсса хабараш дувцара, прожекторствана, даьчох тоьам беш хилара хьалда дуьхьал латта, партийни общественни вахаре ленински нормаш лелаяра тIехьа, советски сага къахьегам а цун сий а кIоаргга лархIара уйланца кадрашта кхетам балара тIехьа къовсам лоаттабе.

Кагирхошца беча балха тIехь дукхагIа пайда эца беза партеи халкъеи сий долча революционнии къахьегамеи традицеех. Массе а тайпара дегIайоалае еза кагирхой гражданскии декхар, общества хьалхашка шоаш бехктокхаме хилара йола лакха уйла.

Къаьстта терко е еза кагирхой общества пайданерча къахьегама юкъеозара. Предприятей кулгалхой, партийни, советски, профсоюзни, комсомольски организацеш декхарийла я 1966 шера школа йистейоаккхараш КПСС ЦК-аи СССР Министрий Советеи соцамга хьежжа балха бахийтара долла хIама де.

Партийни организацеша кIезиг-дукха лакхбаьб дIаяхача заман воча гIулакхашта, къаьстта дына гIулакхашта духьал лоаттабу къовсам, дикагIа бу Iилма - атеистически болх. Цу дерриганеша а дика результаташ елар.

Цхьабакъда, цу лоархIамерча балхаца хIанз а дукха да кхоачамбоацараш, балха дукхагIа йола формаши методаши пассивни я, хIаьта цкъаза дына гIулакхий хьакъе нийса йоаца уйлаш а хул. Масала, пединституте хиннача атеистически конференце профессора Д. Д. Мальсагова «ДIаяхача заман воча гIулакхашта духьал мишта къовсам лоаттабе беза» яхача темах ше къамьал деш укх тайпара, чIоаггIа «оригинальни» йола уйла могайир: «Шин даькъах латташ хиларах тарра гIулакхаш леладе деза дIаяхача замах юхедисаращца. Духьала харцахьара а зенне а дараш бIаргадайна ца Iеш, шоаш цхьа къаьстта йола цар дика оагIонаш а бIаргайов еза». Из уйла дIахо дегIайоалаеш профессора къамаьл дир урдув доаккхилга могадеш, кхалсага дас-нанас цунна дезараш даларах хинна расходаш юхаметтаоттаяр санна дола хIама цунах а лоархIаш.

Цу тайпарча уйлашта духьал хаьдда къовсам лоаттабе беза вай, хIана аьлча цар цIенхаштта зе ду къахьегамхошта коммунистически кхетам балара. ДIаяхача замах юхедисача воча гIулакхашта, духьал лоаттабеча къовсаме эгтара кхоачамбоацарех дар да партийно - советски актива цхьа дакъа дунна юкъе ца доагIаш хилар, дына гIулакхаш тесса дитар, царца машар хилар, хIаьта цхьаболча кулгалдеча новкъосташа уж леладара юкъе шоаш а дакъа лоацаш хилар.

ДIаяхача замах юхедисача воча гIулакхех цаI да национализми шовинизми. Ловча хийла уж, духхьала цхьайолча моттигашка мара йий уж аьнна вай уж теркал ца еш йита йиш яц.

Националистически гIулакхаш долаш моттиг хиннай Урус - Мартана районеи город Гудермесеи. Из хиннад партийни, советски, комсомольски организацеша шоашка цу гIулакхий факташ йоллашехь а цар политически мах ца бар бахьан долаш. КПСС обкома бюро цу районий партийнии советскии кулгалхой цIенхаштта нийсача новкъа баха безаш хилар.

Парте областной комитет латта а лаьттай, тIехьа тIайоагIача хана латтарг а я пролетарски интернационализма йохаргйоацача ленински принципаш тIа, тIехьа тIайоагIача хана а иреи барт хургбоацеи къовсам лоаттабергба национализмаи шовинизмаи гIулакхий ерригача формашта духьал, хIара коммунистагара хьадехаргда цо дешаца а гIулакхаца а халкъий доттагIал чIоагIдар.

Партийни, советски, профсоюзни, комсомольски, боахама организацеш декхарийла я кхалнахаца леладеча феодально - байски гIулакхашта духьаларча къовсама боккха политически лоархIам хилар кIоаргга кхетаде. Дукха истий кхувлар, кхалнахи мехкарийи, царца кхийна баланза бараш а болаш, низагIа маьре ухийтилга, саг йодаяр, саг йоалайнча а бер дича а загсе дIа ца яздайтар, урдув могадар, дезале кхалнах IотеIабар, кхалнаха низ бара кхыйола формаш хIанз а йолаш я районашка. Уж гIулакхаш ла йиш хургйоаца хьал оттаде деза республике.

Общественни балха юкъе кхы а дукхагIа дакъа лацийта деза нохчийи гIалгIайи кхалнахага, кхы а шерагIа оттаде деза промышленностаи юрта боахамаи кхалнахах йола производственни кадраш кийчъяра гIулакх, дифферинцированно бе беза кхалнаха юкъера массово - политически болх, лекторешка культура университеташка кхалнах чуоза гIерта деза, уж кино, концерташка ухилга вIаштIехьдаккха деза.

Шин системана юкъе хIанз латтача идеологически къовсаме буржуазе идеологаш гIерт фуннагIа даь а вай мехках аьлдит дувца, из бIехбе, цун халкъий доттагIал дохаде.

Малхбузен маьхах оттабаь пропагандисташ гIерт кхычарна а санна нохч-гIалгIай халкъа влияни е. Вай нахах дукхха а дукхагIбараш тIехьабалац цу идеологически диверсена. Цхьабакъда, из кхераме хилара терко ца йича мегаргьяц. Политически фийлал лакхъе еза, бух боацаш Даьхе езара, вай паччахьалкхен моастагIашца барта гIорг ца хилара уйланца кхетам бала беза наха.

Ший практически балха тIехь парте областной комитет гIиртай миллиона диъзагIа дакъа нах дешаш болча школай, юкъерча дешара заведеней, интернатий болх мамогга тоабе. Царна хьехаш 13 эзар преподаватель ва.

Цхьабакъда, дукхача школашкара дешара - кхетам балара результаташ кхоачамбеш яц, дIадахача дешара шера шоллагIча шера чувисар 16 эзар совгIа дешархо. Дешарах кхеташ хилар къаьстта лоха латт Советски, Наьсарен, Шелковской, Надтеречни районий школашка.

Школай балха тIара дукха йола проблемаш эгтара хьалха яшха йоагIа халкъа образоване органаш дешар хьехара а кхетам балара а чулоацамга ледара хьожаш хиларца, дешар хьехара идейно - теоретически боарам лакхбара тIехьа тIагIертта къовсам лоатта ца беш хиларца, хьалхе лелаеш бола болхлойи хьехархойи хоржача а царна кхетам луча а гIалаташ деш хиларца.

Бакъда хIанз а эгтара цIенхаштта дола дош да школай материальни база.

Парте областной комитети республика Министрий Совети хьожаш я колхозий, совхозий чотах кхы тIа а школаши царна хьатIадеш дола цIеноши хьалдара торонашка. Парте районни комитетийи Советий исполкомийи декхар да берашта хьехареи кхетам балареи хьалаш хьадара йола торонаш моттигашка лахар.

Республика лакхерчеи юкъерча специальнии дешара заведенеш керттерча даькъера шоай декхар кхоачашдеш я — шоай специальность дика йовза кадраш кийчъеш.

Цхьабакъда, дешар - кхетам - балара балха чулоацама а студенташ болча кагирхошта коммунистически кхетам балара а юкъе хIанз а цIенхашттара кхоачамбоацараш да. Студентий кIезига дакъа дац эсала дешаш, цхьаболчар дисциплина телхаю, аморальни гIулакхаш леладу. Студенташта коммунистически кхетам балара декхаро дIадех общественни Iилмаш хьехилга тоадар. Цхьайолча лекцейи семинарски занятейи идейно - политически боарам лоха ба, во оттабаь ба студенташа шоаш первоисточникаш тIа беш бола болх. Цудухьа студентий цу даькъера знанеш тIагIоллара мара яц.

Дешара заведенеш декхарийла я общественни Iилмаш хьехача юкъе йола формализм хьада дIаяккха, марксистско - ленински теори караерзаяра вай кагирхой безам тIабахийта къона специалисташ профессионально кийчбелга мамогга тоаде.

Идеологически балха тIехь цу белгалдаьхача цу кхоачамбоацараша йоах партийни организацей, творчески коллективай, дешара заведеней идеологически балхага кIоаргагIа хьажа еза КПСС обкома пропаганди агитацеи кхалнаха юкъе болх бу, школьни отделаш. Цу отделаша къаьстта теркам тIабахийта беза халкъий доттагIал хIара денна чIоагIдара, къахьегамхошта интернациональни кхетам балара, дIаяхача замах юхедисача гIулакхашта духьал къовсам лоаттабара.

* * *

Вай конференци я Коммунистически партии дерригa советски халкъи КПСС XXIII-ча аргIанарча съезда накъа даха кийчлуча дицлургдоацача исторически деношка. Съездо ювцаргья баьча наькъа итогаш, белгалйоахаргья хьатIадоагIача пхе шера мохк дегIабара перспективаш, коммунизм хьалъяра аргIанара декхараш.

Берригa советски нах а санна, вай республика къахьегамхой Iалальмате чIоагIа дог ураэтта юкъебахар съезда хьалхарча яхьа. Кердача пятилетка хьалхарча шера планови заданеш кхоачаш а тIеххкоачаш а яра хаьдда дола декхараш тIаийцар цар. Партийни, советски, профсоюзни, комсомольски организацей декхар да къахьегара дукххача наьха дог ураоттадар, организаторски политически балха боарам хадданза лакхбар, хIара предприятега, колхозага, совхозага планаши декхараши толамца кхоачашдайта гIорта.

ГаргадоагIа сий дола ши ди — Сийлахь - боккхача Октябра 50 шу дизари В. И. Ленин ваь 100 шу дизари. Цу деношта кийчо еш хила веза шевар, партийнии советски организацеш, керда вахар дуллача тешаме хьалхе лелаеча ленински партена республика къахьегамхой кхы а айхагIа кхотабенна цу деношта накъа гIоргболаш.

БЕЛА КУН

(Вича денз 80 шу дизар)

Порваьнна волча венгерски революционера Бела Куна (1886—1939) цIни цо баь болхи айхха бувзабенна ба дунен халкъашта юкъерча коммунистически болхлойи болама истореца, Венгре Коммунистически парти хьахиларца, сий долча Венгерски Советски Республикаца. Коммунистически пачхьалкхени деятела а марксистски теоретика а гIулакхаш цхьана шийх доахкаш вар Бела Кун В. И. Ленина маяххара. «Россе большевизма практически никъ бизза чакхбаьккха вола вай новкъости коммунисти» Бела Кун ший са кхо ца деш къовсам лоаттабеш хиннав вай мехка Октябра гIулакх бахьан долаш. РКП (б) юкъе йоагIаш хинна, Россе боккха революционни болх беш хинна Венгре къахьегамхошта юкъе Октябрьски революце илеш йоаржаеча боккха лоархIам бола гIулакх даь йола эггара хьалхара Венгерски Коммунистически группа хьаяьр вар из. ЩIеча Эскара доакъошта юкъе а йолаш граждански тIема фронташка тIом беш хинна интернациональни батальонаш вIашагIтохача боккха лоархIам бола гIулакх дир Бела Куна. Венгре Коммунистически парти хьаяьча инициаторех цаI а цунна кулгалдеча юкъе водар а хиннав из. Бела Кун «Венгерски Советски правительства фактически вола кулгалхо вар», яхаш белгалдаьхад В. И. Ленина. Пролетарски пачхьалкхен кIоаргга къамани, хIаьта иштта интернациональнии йола политика оттаеча, дукхача наха идейно - политически кхетам луча, оппортунизманеи контрреволюценеи духьал лоаттабеча къовсаме боккха лоархIам бола гIулакх даьд Бела Куна. Венгерски Советски Республика ийшачул тIехьагIа цо хьинаре дакъа лаьцар интервенташта духьал Россе гера бе а делла лоаттабеча къовсаме. Бела Куна идеяш я социализми коммунизми хьалъеча новкъа додача Венгерски халкъо доахача толамашка. IалЬмате дикача венгерски революционера цIи цIаккха йиц ца луш дагалаттаргья дерригача мехкий къахьегамхошта.

Спортивни хоамаш

ШАХМАТАШ

Йистеяьннай шахматех ловзаш Нохч - ГIалгIайчен хьалхара моттиг яккхара маIача наха юкъе хинна яхь. Из яхь яр вай республикана В. И. Ленина орден ялара хетаяь. Ерригача турнире лидер хинна Мовшович Геннадий юххерча туре В. Сергеевца ловзаш котваьлар. Шийтта хила езача итт очко я цун, хIаьта белгалдаккха деза из кIоаргга уйла а еш дика ловзаш хинналга. СССР-а спорта мастера цIи яккхара кастта хургйолча яхье дакъа лаца кийчлуш ва из хIанз.

Массехказа республика чемпион хиннача Дорошкевича аьттув баланзар укх турнире. Цунга шоллагIа моттиг мара кхачанзар. Дукха къахьега деза цун РСФСР-а хIаране хьалхара моттиг яккхара хургйолча яхьага кийчлуш. Цига дакъа лаца бокъо хьалхе а яьккхаяр цо.

КхоалагIча моттиге ва цхьоалагIа разряд йола Демушкин Валерий. БархI очко а яьккха мастералла кандидата норма тIехкхоачашъяьй цо. Шийла тIехьа виъ мастералла кандидат а вита йиълагIа моттиг яьккхар цхьоалагIа разряд йолча В. Мостовойс. Цо а кхоачашийр мастералла кандидата норма. ПхелагIча моттиге В. Сергеев, дIахо йодача моттигашка: Р. Алимов, Г. Сапронов, В. Брюзгин, А. Андрианов, Г. Аванесян, Г. Егорушкин, В. Соломко, В. Власов.

Цу турниро хьахьекхар вай республика шахматисташ творчески дегIабаьхка хилар.

В. ГВОЗДЕЦКИЙ,
яхьа кerттера судахо.

Топаш кхувсар

ДОСААФ-а республикански топаш кхувсача тире дIайихьар топаш кхувсача командай хьалхара яхь. Виъ маIасаги шиъ кхалсаги я хIара командаца. Соахка хинначул дукхагIа я укх шера яхье дакъа лоацаш Заводской районера командаш. Верригa 130 саг чувоагIаш я къовсамаш лоаттаду пхийтта команда.

Хьалхара моттиг яьккхар 506 очко йолча «Гипрогрознефта» барт тайнача коллективо. ШоллагIча моттиге «Чечингстройтранса» автотранспортни объединене сборни команда я. Цун я 466 очко.

Котъяьннача командашта ДОСААФ-а I, II степена дипломаш делар.

О. НИКОЛАЕВ.

БЕ ЛОВЗАЮ БУРГАЦ

Вайна махарра ахкан замалахьа бе ловзаеча бургацах Россе хьалхара моттиг яккхара хиннача яхье Нохч-ГIалгIайчен сборни команда («Спартак») массарел котъяьлар. Из яр шоллагIча группе ловзаш, хIаьта дика толамаш гойтарца РСФСР-а цхьоалагIча группа юкъе яхар из.

ХIанз Iай хургйолча яхьага кийчлуш хилар вай команда. Цхьайола халонаш нийсъелар царна яхьага кийчлуш. Цхьабакъда, тренировкаш еча денощка тактически технически керда комбинацеш Iомайир команда членаша. ЧIоагIа новкъа да Грозне къайла манежаш ца хилар. Нагахьа санна уж хилча Грозне хьа а ухаш ловза йиш хургьяр РСФСР-е чуйоагIача низ болча командай.

Ала дезаш да 1962-ча шера денз дика аьттув боалаш вай команда ловзаш хилар. Даим цхьоалагIеи шоллагIеи моттигаш йоах цо. ХIанзе цIаккха а ца хиннача тайпара ира эттад команда психологически кийчъяра дош. Из чIоагIа лоархIам болаш да. ХIана аьлча цу кийчонга хьежжа хургба толам а.

Самардийнахьа Калининграде (Московски область) яхар вай команда. КIирандийнахь РСФСР-а городий дика-дикагIа бола спортсменаш гучабоахаргбола турнир хургья. Вай «Спартакал» совгIа яхье дакъа лоацаргда Свердловскера, Москвера, Калининградера, Владимирера, кхыча городашкарча командаша. Нагахьа санна цу яхье котйоале «А» классе чугIоргья вай «Спартак». ХIаьта цох теша а мегаргва. 1966-ча шера ворхIазза яхье яргья грозненски «Спартак».

О. БАЗЫЛЕВИЧ.

ЛИПЕЦКИ ДОЯРКАЙ ЯХЬ

ЛИПЕЦК, 12 февраль. (Корр. ТАСС). Ялхайтта килограммага кхаччалца хIара дийнахь шура йоаккх «Конь - колодезский» яхача совхоза доярка» Е. М. Дедова. Уж детта доахан цо хьайийцад шу хьалха. Цу хана эггара кIезигагIа шура лучарех лоархIаш дар уж боахаме, хIаьта хIанз цу группера детта доахан области эггара дукхагIа шура луш да.

Евдокия Михайловнас цу ферме болх бу 30 шу совгIа ха я. Цу юкъа 2 миллион совгIа килограмм шура яьккхай цо. Доярка хьинаре хьийгача къих бе боагIаш бола мах баьб пачхьалкхен совгIат Ленина орден а луш.

ХIанз КПСС XXIII-ча съезда сийна яьржача яхье области хьалхара моттиг яьккхарех я Е. М. Дедова. Цунгара хьокхам а эцаш дика толамаш даьхад кхы дукхача доярхаша а.

ШКОЛЕ КИНОТЕАТР ВIАШАГIДЕЛЛАД

Грозне № 54 йолча школе пионерий кинотеатр хьадийлад «Алые паруса» яха цIи тиллай цунах. Театр хьаделлача дийнахьа 200 къона зритель вар укхаза.

Театре дакъа лоацараш дешархой шоаш ба. Каст-каста художественнии, Iилман - популярнии, дешареи фильмаш хьокхаргда кинотеатре.

С. ВОРОНИН.

УДОБРЕНЕШ—КХАШКА

Кхашка удобренеш тайсача дIайийна хIамаш хьувкъаш хиларах дукха дувца дезац, хIана аьлча хIара ахархочоа дика хов из.

Органически минеральнии удобренеех мел пайда боал хьахьокх дIадахача шерага дукххача колхозийи совхозийи итогаша.

Органически минеральнии удобренеш тайсача кхашкара хIара гектара тIара юкъера лаьрхIача 34 центнер фуалъяьхача хьажкIий яьккхар колхозашеи совхозашеи, минеральни удобренеш мара ца тайсача кхашкара — 24 центнер, хIаьта удобренеш вIалла ца тайсача кхашкара 16 центнер мара яьккхаяц.

Удобренеш тайсача кхашкара удобренеш ца тайсачарца нийсдича кхы тIа а хIара гектара тIара 51 центнер йоаккхаш свекла яьккхай, хIаьта из фу яхилга да аьлча, из да, хIара гектара тIара цIена доход бIаь сомага кхоачаш яьккха хилар. Удобренеш тайсача помидорий е кабуца хIара гектара тIара кхы тIа а 50 центнер баьца даарий е 330 сом доход яьккхай.

Уж тохкам баьча ерригача колхозашкареи совхозашкареи юкъера хьокхамаш да.

Удобренеех боала пайда кхы а дукхагIа хилар хьахьокха йиш я цхьадолча боахамий масалех.

Масала, кхашка удобренеш тайсача № 2 йолча баьца даарий - шурий совхозе хIара гектара тIара баьккха кабуца хьувкъам 133 центнер хилар. Укхаза хIара гектара тIара цIенача доходa 840 сом даьккхад юкъера лаьрхIача.

ХIара гектара тIара кхы тIа а совнагIа 164 центнер яьккхай Сунженски района «Красная Армия» яхача колхозе, «20 лет партсъезда» яхача колхозе — 106 центнер.

Удобренеш тайсача шекара свеклай хIара гектара тIара хьувкъам 134 центнер лакхбеннаб е кхы тIа а 300 сом пайда баьннаб Грозненски района «Советская Россия» яхача колхоза.

Цу масалаша бакъду республика ерригача районашкеи массе тайпа лаьтташкеи органически минеральнии удобренеш товсарах боккха пайда боалаш хилар.

Вай колхозаштеи совхозаштеи тIатIа дукхагIа тел минеральни удобренеш, хIаьта шоай боахамашка Iалъмате пайданера дукхха органически удобренеш кийчъю цар.

Укх шера чуэцаргдолча гурахьа дувча ялаташта минеральнии органически удобренеш тайсай дукххача боахамаша, керттерча даькъе уж гурахьа дIаделе а товсаш. Цул совгIа, хIанз минеральни удобренешца подкормка еш а латт гурахьа дIадийнача ялаташта.

Шоай кхашка хIара шера лакха хьувкъам кхебу Грозненскии Урус-Мартанеи районий боахамаша, доккхача даькъе кхашка удобренеш тессар бахьан долаш. Гурахьа дIадийначa укх шера чуэцаргдолча ялатий хIара гектара лоархIаш 15—16 центнер кхои ши центнер гаргга минеральни удобренеши тайсай цар.

Цхьабакъда, хIанз а дукха колхозаши совхозаши я кхашка удобренеш тессара гIулакх дика теркал ца деш. ХIанз чакхйоалаш латт гурахьа дIадийнача ялаташта подкормка яра дикагIа йола ханаш, хIаьта а, пятилетка хьалхарча шерарча хьувкъама лерггIа йоакхо еш дац цхьадола боахамаш.

ДIаяхача гурахьа 3 эзар совгIа гектар ялаташ дIадийнад Ножай - Юрта района колхозашка, Ведана района колхозашка — 1400 гектар, цхьабакъда, цар хIанз а цхьанна а гектара тIа подкормка яьац, ялаташ дIаделехьа а геттара кIезига тайсай удобренеш, хIаьта шерагара шерага кIезигагIа хьувкъам кхебеш дола боахамаш уж а да.

Кхашка удобренеш тассара гIулакха гIезига терко ю Шаьла, Надтеречни, Советски, МалгIабика, кхыча районий боахамашка.

Керттера (ялаташ дIаделехьа): лоархIаш а хIаьта иштта подкормка хьисапе а гурахьа дувча ялаташта тийсача органически минеральнии удобреней боарамаш 1966 шера 1 феврале оттаьча сводка тIа хьахьекхад. Февраль бетта укх тIеххьарча денощка цхьайолча колхозашеи совхозашеи кIезиг - дукха лакхдаьд кхашка удобренеш тассара хьокхамаш.

1966 шера 1-ча феврале кхаччалца тайсача минеральнии органически удобрений хьанъехьара (1 гектара лоархIаш центнераши подкормка яра проценташи).

СВЕДЕНЕШ

	органически (центнераш)	минеральни (центнераш)	Подкормка яра процент
Ачхой-Мартана	14	1,8	64
Ведана	4	1,5	—
Грозненски	15	1,7	7
Гудермеса	2	2,5	49
МалгIабика	9	1,3	5
Надтеречни	3	—	—
Наьсарен	8	0,6	31
Наурски	9	1,0	17
Ножай-Юрта	3	0,5	—
Советски	3	—	—
Сунженски	8	0,5	14
Урус-Мартана	16	1,6	42
Шаьла	8	2,5	3
Шелковской	4	0,7	32
«Грозвино объединене совхозаш	3	0,3	4
Респуб. ю. б. опытн. станци	28	2,7	18
Ерригаш а	9	1,1	17

Хьалхара гIа

Шера план ханал хьалха кхоачашъяра яьржача яхье хьалха латташ хьайоагIа Грозненски швейно-трикотажни объединенена чуйоагIа Бирюлькина Анна Михайловнас кулгалдеча № 3 йолча цеха коллектив. ДIабахача бетта план 105,6 процент кхоачашъяьй цеха болхлоша. Планал совгIа тийга хIамаш массехк эзар сома маьха я. Укх бетта кхы тIа а хьинар айденна къахьегаш ба цеха болхлой. Ах бетта план ханал хьалха кхоачашъяьй цар.

— Дукха керда хIамаш хиннад тха цехе укх бетта хьалхарча декаде, — аьлар технолога Леонова Лидия Федоровнас.

— Хьайийлай хIамаш тега керда участок.

Цу участке болх бергболаш хьаийцай 80 совгIа болхло. ХIамаш тегача болх баь цхьаккха саг вац царех. Цу духьа царна йола дешара комбинат а хинна дIаотта еза из участок. Шин сменах бийкъаб болхлой. Цхьан смене болх беш вола 40 саг берригаш комсомольцаши кагирхойи ба, вокх смене болх бераш тайп-тайпара ха яьпна нах ба. Цу шаккхе а смена барзкъаш тегарий говзал сихагIа Iомаяра социалистически яхь йоаржаяьй. ХIара смене опытни мастераш ба ца ховр дIахьехаш, шоай опыт дIалуш. Участок хьайийла кIира совгIа ха мара еце а, дукхагIбараш хIанз новкъостал ца эшаш хIамаш тегаш ба.

Леонова Лидияс кулгалду смена болх беш йолча хана нийсделар тхо цига. Ерригa шоай уйла, теркам тIабахийта хIамаш тегаш яр хIара болхло. Царех цхьацанена тIа а йодаш беча балхага хьожаш лел кхалсаг. Из я браковщица Аванесова Мария. Цо тIахьожам лелабу тегача барзкъашта юкъе брак ца нийсъялийтара.

Ер бутт боьлехьа хIаране сагагара новкъостал ца эшаш хIамаш тегаргйолаш болх дика вIаштIехьбаьккхаб участка мастераша, браковщицаша. Цул тIехьагIа цига тега йоалургья деша даха ха йоацачеи деша дагIачеи берий костюмаш, чухнахьа дувхаду барзкъаш. Цу гIулакха дика кийчо еш ба участка болхлой. Балхах дика кхеташи хьинаре къахьегаши ба нн. Мусаева, Джабраилова, Аушева, Мироненко, Хасханова, Мухадинова, кхыбараш.

Б. КОСТОЕВ.

СУРТА ТIА: браковщица Аванесова Мария хьожаш я Мусаева Зинас тегача хIамашка.

И. Плиева сурт.

ШЕРАЧА НАЬКЪА ТIА

Массехк шера цхьаккха тайпара болх ца беш хилар Наьсарен халкъа театр. Цхьабакъда, 1965-ча шера театра, музыка кинематографе Ленинградски институт йисте а яьккха цу театре болх бе Б. Абадиев веча денз белгала хувцамаш хилар цига.

Зрителаша боккхача безамца тIаийцай цо оттаяь «Ши Зайбулла», «Ши харбаз цхьан бе» яха спектаклаш. Наьсаре бахача наха меттел ерригача районе бахачарна бIаргаяйнай уж. Масала, ТIой-Юрта, Долакха-Юрта, Яндре, ЖIайраха, кхыча юрташка бахачарна, грозненцашта — телевизорашка гIолла.

Дукха ха яц наьсархошта халкъа театра сцена тIа Базоркин Идриса язъяь «Тамара» яха пьеса бIаргаяйна. ХIаьта укх деношка ТIой-Юрта хилар артисташ из спектакль оттаеш. Массава а чIоагIа раьза хилар спектакла. Къаьстта хоза хийтар зрителашта Х. Гайтукиева, Б. Мальсагова, З. Далаковас, М. Газдиевас ловзаяь ролаш.

А. МИСЛАУРОВ,
Нохч-ГIалгIайчен культура министерства воккхагIа вола методист.

ХЬАЖАРГА КИЙЧЛУ

ХIанз вай республика культпросветучрежденеш художественни самодеятельноста хургдолча хьажарга кийчлуш йолча хана тха № 3 йолча профтехучилища самодеятельни артисташ а ба Советски Iаьдал этта 50 шу дузача денна хетадаьча цу хьажарга кийчлуш. Хьажаре дакъа лоацаш хургба халхараш, дераш, иллеш оалараш, баянисташ, пандарчаш, кхыбараш.

Кавказа халкъий халхараш дергда халхараш деча коллектива юкъе боагIача Л. Аздамирова, М. Абдурахманова, С. Берсанова, Р. Хаджиева, кхычар. ХIаьта езача Нохч-ГIалгIайчен ашараш локхаргья Курбанов Султана.

Дешархошта эстетически кхетам балара дика новкъостал дергда художественни самодеятельноста хьажаро.

В. ИВАНОВ.

БОЛХ БЕШ Я ЭКОНОМИЧЕСКИ КУРСАШ

ЗАНЯТЕШ ЙОЛАЕННАЙ

Укх деношка № 2 йолча автобоахаме хилар квалификаци лакхъяра йолча экономически курсий автотранспортникий хьалхара заняти. Укхаза гулбелар республика дерригача автобоахамашкареи «Чечингстройтранса» управленереи специалисташ. Хьалхарча заняте «Чечингстройтранса» керттерча экономиста Н. Н. Антимонова дийцар планироване кердача системах лаьца.

Занятеш хургья бетта шозза, хIара лекцена тIехьа семинарски занятеш ергья.

Т. ХАМИДОВ.

* * *

КПСС Грозненски горкоме болх бе йолаеннай мехкдаьтта чакхдоахачеи химическии, иштта кхыча промышленноста доакъой кулгалхошта лаьрхIа йола технико-экономически курсаш.

Самардийнахьа хьалхара заняти хилар. Цига дешаш ба «Грознефтехимзаводы» яхача объединенена чуйоагIача заводий директораш, цар заместителаш, керттера инженераш, керттера экономисташ, энергетикаш, плановикаш, отделий начальникаш. Экономически Iилмай кандидата нов. Л. М. Уманске йийшар «Промышленни производства планированеи экономически стимулированеи керда система» яхача темах йола лекци.

Июнь хьатIакхаччалца бетта 2-зза хургья занятеш, хIаьта цул тIехьагIа 1 сентябргара 1967 шера 1-ча январага кхаччалца хургья.

М. ПЛЮЩ.

* * *

Укх деношка «Грознефта» объединене учебно-курсовой комбинате дIайолаеннай мехкдаьтта промыслови управленешка вIашагIъеххача курсий занятеш.

Дешара программах лерхI математика, физика, КПСС исторе даькъе курсантий кхетам лакхбе, мехкдаьтта доалла моттигаш кийчъяра, мехкдаьттаи газеи геологи, кIоаргга насоснии фонтаннии скважинай техника а эксплуатаце технологи а, скважинашта лаьттан кIалхеи капитальнии ремонт яра а дешаш царна кIоаргагIа довзийта.

Укх шера 15-ча феврале лаьрххIа йолча темах хьалхара заняти хилар группе. Цига дийцар советски Iилманеи техниканеи карагIдаьннараш, Нохч-ГIалгIайчен мехкдаьтта чакхдоахалга дегIадоаладаь йолча торонех.

Цхьабакъда, массайолча мехкдаьтта чакхдоахача предприятеша йоагIача тайпара терко яц болхлой говзал лакхъяра долча цу лоархIамерча дешай.

Масала, МалгIабикеи Гудермескии НПУ кулгалхоша шоай операторех цхьаккха вайтавац деша.

ТIехьа тIайоагIа занятеш 2,5 бетта хургья.

Экзаменаш толамца дIаеннача берригача курсанташта лургда горни балхаш де бокъо луш дола удостоверени.

А. ВАЙНШТЕЙН.

СовгIаташ—дикагIчарна

СССР-а Министрий Совета кинематографе гIулакхашта йолча Пачхьалкхен комитето дукха ха йоацаш вай республика кинофикаце болхлой группана совгIаташ делар. 17 сага грамоташи, 7 сага «Отличник кинематографии СССР» яха значокаши елар комитето.

СовгIаташ деннарашта юкъе ба Грознерча «Челюскинций» цIерахча кинотеатра директор нов. Бережнов, «Родина» яхача кинотеатра директор нов. Фример, Урус-Мартана района киносета киномеханик нов. Сангиреев, МалгIабика киносета директор нов. Тебоев, иштта кхыбараш а.

В. СЕРГЕЕВ.

Редактор М. К. ЛЬЯНОВ.

ЛадувгIа

19 февраль, 1966 шу.

РАДИО: 6.30 — Нохч-ГIалгIай лаьтта леладархо (нохчий меттала). 6.45 — РВ—23-и УКВ цхьоалагIча программен гIолла ашараш. 6.45 — Горсете гIолла хоамаши ашараши. 7.10 — «Грозненский рабочийн» «Комсомольское племян» газетий обзор. 7.20 — Передачай программа. 8.10 — «Сердало» газета оагIонаш тIара. 8.20 — Концерт. 8.45 — «Къона тIехье» (нохчий меттала). 16.00 — «Цхьан новкъа» яха очерк (эрсий меттала). 16.15 — «Къона музыканташ» яха передача (эрсий меттала). 16.45 — Керда хоамаш (гIалгIай меттала). 17.00 — Керда хоамаш (эрсий меттала). 17.15 — «Шоана дукха еза енна ашараш» яха концерт. 17.45 — Керда хоамаш (нохчий меттала).

Хьажа

ТЕЛЕВИДЕНИ: 18.25 — Седкъий лечача хана (нохчий меттала). 19.05 — «Лоамашкара чIирлехархой» яха художественни фильм (хьалхара сери) 20.35 — Киножурнал. 20.45 — Нохч-ГIалгIай АССР искусствай заслуженни деятелий концерт. 21.20 — «Подводная Красавица» бакъдолчоа тIера хьаийца фильм. 21.30 — Кинойихъ бара клуб.

Доазол дехьара

ВАЙ ДОТТАГIИЙ БОЛЧА

БЕРЛИН. ЛоархIамерча событена гаргга ба Германски Демократически Республика ахархой: февраль бутт чакхбоаллаш ГДР столице хьаелл немецки ахархой IX-гIа конгресс. Республика юрта боахамерча 100 эзар гаргга болча ахархоша дакъа лаьцар «1966 шера дарегIен дикеи лургья республикана» яхаш лозунг а долаш чакхъяьннача ахархой районни конференцешка. Конференцешка дакъа лаьцараша районни юртбоахама советий керда состав а хержар, конгрессе бахийта шоай делегаташ а хержар.

Конференцешка йийца 2000 гаргга йола предложени ГДР юртбоахама советага яхьийтар. Цар тIа белгалдоаккх хьалха латтача юртбоахама производственни кооперативашка толаме лелаеш йола керда экономически система чакхйоаккхилга ерригача кооперативай хьалхарча аргIанара декхар а хинна дIаотта дезаш хилар.

ВАРШАВА. Яблоне, Варшавана юкъе, хьайийлай Европа социалистически мехкий писателий союзий, кулгалхой конференци. Советски делегацена керте ва СССР писателий Союза правлене секретарь А. А. Сурков. Конференце дакъа лоацараша дувцаргда 1966 шера барт-цхьоагIон гIулакхаш леладара дешаш.

ПРАГА. Мехка шоллагIа атомни электростанци хьалъяра проект оттаьй Чехословаке энергетикаша. Из хьалъергья дай-мехка ядерни энергетика духхьашхарчунна — Малхбузен Словакерча «Богунице» яхача электростанцена доаллаха, хIаьта низа ший «йоккхагIа йолча йишийла» шоззеи ахаззеи тIехъяргья из. Станце болх бергба дай-мехка даьккхача толашагIа долча уранаца.

Чехословацки энергетика дегIакхувлара перспективни планах лерхI республика тайп-тайпарча районашка укх гарггарча шерашка массехк атомни электростанци хьалъе. ЧССР ядерни энергетика дегIакхувларгья Советски Союзацеи вокх социалистически мехкашцеи айхха барт-цхьоагIон гIулакхаш а леладеш.

БЕРЛИН. Соахка 440 эзар совгIа пассажир дIа-хьа вигав ГДР «Интерфлуг» яхача авиационни компане. Ший «сигалара географи» шеръяьй компане. ЛаьрхIам бича хьаккхьчад дерригача авианаькъашка гIолла «Интерфлуга» самолеташа баь никъ 7,5 миллион километр совгIа хилар.

БУДАПЕШТ. Фуна молхаш етта 10000 машин кийчъергья Венгре советски заказех. Цу кердача машина образец хIанзе а кийча я. Укх шера дукхха арахеца йолаергья уж.

СЭВ-а доазонел чухьа барт-цхьоагIон гIулакхаш леладаро йиш хулийт юртбоахама машинаш хьаяра даькъе специализаци вIаштIехьъяккха. Фуна молхаш еттача кердача тайпара йолча машинел совнагIа, горох оарда молотилкаш а арахецаргья Венгре. Цу гIулакха мел эша технически документаци ГДР-гара енай венгерски специалисташта.

БУХАРЕСТ. Соахка 70 миллион книжка арадаьннад Румыне. Шера арадувлача газетий ерригa тираж 1 миллиард экземплярал дукхагIа хилар, хIаьта журналий тираж — 37 миллион экземпляр.

(ТАСС).

АГРЕССОРАШТА ВИЙ КХАЙКАЮ

Вьетнама Демократически Республика. Дохадаь бIаьш цIенош, дукха а итташ боабаь нах юхебитар интервенташа Иенбай яхача города бомбаш чуйийттачул тIехьагIа. ЭгIазали гоамали йолаш къег ахархочун Нгуен Ван Куена бIаргаш.

Вий гIойла шоах, агрессораш!..

ТАСС-а специальни корреспондента В. Будана сурт.

ВНА ЛАКХЕХЬАРЧА КОМАНДОВАНЕ БУВЗАМА МИССЕ ПОСЛАНИ

ХАНОЙ. 17 февраль. (ТАСС). Вьетнамски эскара лакхехьарча командоване бувзама миссе Гонолулу хиннача совещане тIайийцача решенешта духьала а хIаьта иштта Къулбехьеи Вьетнаме 2000 филиппински салте вахийта аьнна Филиппинай президента яьча решенена духьала а протест луш саггота ши послани яхьийтай Вьетнаме зем бахараи тIахьожам лоаттабараи йолча Дунен халкъашта юкъерча комиссега.

«Гонолулу хиннача совещане хьахьокх, — йоах цхьан послане тIа, — Вьетнамера агрессивни тIом шербара тIагIерттаи къар ца луши дIахора гIулакхаш леладеш американски империалисташи цар марионеткаши хилар. Из совещани — вьетнамски халкъа лоIамаи суверенитетаи американски империалисташ кхы а чIоагIагIа тIагIертилга, 1954 шера Вьетнамах лаьца яь Женевски соглашенеш телхаеш йола керда, эхь дайна акт.

Бувзама миссе иштта хьадийхад, йоах ВНА агентства хоама тIа, Къулбехьеи Вьетнаме филиппински салтий бахийта аьнна яь шоай решени филиппински Iаьдалаша юхайоаккхилга.

МагIара вольта (уагадугу)

Республика столица йистошка.

Сурт ЧТК — ТАСС.

РЕДАКЦЕ АДРЕС: г. Грозный, Щеча фронтовиккий улица, 15. Телефонаш: редактора — 2-41-23; редактора зам. — 2-07-01; бехктокхама секретара—2-45-48; партийни вахарех, промышленнии, юртбоахамен, культуран, письмойн отделий— 2-25-72; корректорске — 2-09-20.

АДРЕС РЕДАКЦИИ: г. Грозный, ул. Красных фронтовиков 15. Телефоны: редактора — 2-41-23; зам. редактора — 2-07-01; ответственного секретаря — 2-45-48; отделов партийной жизни, промышленного, сельскохозяйственного, культуры и писем — 2-25-72; корректорской — 2-09-20.

«Грозненский рабочий» издательства типографи, Революце проспект 7/84.

Типография из-ва «Грозненский рабочий», проспект Революции 7/84.

СФ05022. Заказ № 936.